

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομὴ ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι πρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 ἡμισυορίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἑτήσιαι — Γραφεῖον τῆς Αἰτουθουσίας: Ὀδὸς Σταδίου, 6.

6 Μαρτίου 1877

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΙΠΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΟΣ ΒΑΒΟΥΡΑ

Συνέχεια: ἴδι αἰλ. 129.

Τὰ χρυσορυχεῖα.

Ἄλλοκοτος θία τῆς Βαλλαρᾶ. — Τεμάχιον χρυσοῦ 184, 000 πρ. ἐν τοῖς μεταλλείοις. — Φλέβες χρυσοῦ. — Φρέατα ἐντὸς τῆς ἄμμου. — Χρυσουλλέται κατὰ τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς. — Λιμὴν Γιλόγκ. — Δηώσεις ξένων λαγῶν.

25 Ἰουλίου. — Ἀναχωροῦμεν εἰς τὰ χρυσορυχεῖα, ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιόμετρα μακρὰν τῆς Μέλθουρν. Ὁ δρόμος ὁ φέρων εἰς τὰ πλούτη, τὸν ὅποιον διέτρεξαν περὶ καὶ πολλάκις, χιλιάδες ἀνθρώπων ἀνυποδήτων, μόνᾳ ἐφόδιον ἔχόντων σκηνὴν καὶ σκαπάνην, καὶ δι' οὐ ἐπανήλθον ὀλίγον μετὰ ταῦτα φέροντες ἐπ' ὄμου σάνκουσ πληρεῖς χρυσῆς ἄμμου, ὁ δρόμος, λέγω, αὐτὸς, εἰς τὸ τέλος οὐτινος τόσοι χαρτοπαίκτηι εὔρον καὶ τῆς τύχης των τὸ τέλος, ἄλλοι δὲ δυστυχεῖς τὸ τῆς πτωχείας αὐτῶν, δὲν φέρει κεχαραγμένας τὰς διαφορὰς χρονολογίας τῆς αὐστραλικῆς ἱστορίας;

Σήμερον δὲ ὁδὸς σιδηρᾶ φέρει ἀπὸ Μέλθουρν εἰς Βαλλαρᾶ, καὶ ἐντὸς τεσσάρων ὥρων μεταβαίνει ἀπὸ τῆς ἐμπορικῆς εἰς τὴν χρυσοφόρον πόλιν. Διετρέξαμεν λοιπὸν μετὰ πολλῆς ταχύτητος τὰ περὶ τὴν Μέλθουρν εὐφορὰ καὶ χλοερὰ πεδία καὶ μετὰ ταῦτα τὰ δάση τῶν εὐκαλύπτων, τῶν ὁποίων διαταρᾶζαμεν τὴν ἡχώ. Διατρέχομεν δὲ αὐτόσε καὶ τοῦ ἀρχαίου δρόμου τὰς περιστροφάς. Οἱ συνοδοιπόροι διηγοῦνται ὅτι τὸ πρῶτον χρυσοῦν τεμάχιον ἀνεκαλύφθη τὴν 10 Ἰουλίου 1831 ἐντὸς βυακίου ἐκ τοῦ Λάδδονα, ἕτερον δὲ τὴν 20 Ἰουλίου εἰς τὸ ὄρος Ἀλεξάνδρου καὶ τρίτον εἰς Βαλλαρᾶ τὴν 8 Σεπτεμβρίου.

Συνέβρευσαν δὲ ἐντὸς μὲν μηνὸς εἴκοσι χιλιάδες χρυσορύχων, ἐντὸς δὲ ἔτους ἑκατὸν πέντε χιλιάδες εἰς τοὺς μακαρίους ἐκείνους λόφους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἤρκει νὰ τείνωσι τὰς χεῖρας ἵνα συνάξωσι θησαυρούς.

Ἄλλ' αἴφνης, ἐνῶ ἐπροχωροῦμεν, ἡ ὄψις τῆς πρὸ ἡμῶν φύσεως ἠλλοιώθη ἢ μεγάλη σικὰ τῶν δασῶν ἐφάνη διαλυθεῖσα ὡς ὑπὸ κεραυνοῦ ἢ χλόη τῶν πεδιάδων ἐμαράνθη, τὰ μέγιστα στελέχη τῶν δένδρων καταβληθέντα ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ ἀνθρώπου διεσκορπίσθησαν ἐν ἀταξίᾳ

καὶ ἐκείντο ἐπὶ ἐδάφους ἀνεστραμμένον. Ἡ πεδιάς ἦτο ἀνεσκαμμένη, βεβασανισμένη, ἦτο ἄλλος δαίδαλος ἐργασιῶν, χάος τρομερῶν ἀνασκαφῶν καὶ μεταξύ τῶν τεραστίων τούτων ἔργων μεγάλοι σωλῆνες ἐξηρεύγοντο καπνόν, ἐσήμαινον κώδωνες, ἐπατάγουν τροχοὶ σιδηροί, γιγάντια ἀντλία ἀπέπτυσαν βορβορώδη ὕδατα καὶ μυρμηκία ἀνθρώπων συνεκροτεῖτο. Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Βαλλαρᾶ. Ἡ ἀναζήτησις χρυσοῦ μετέβαλε τὴν ὄψιν τῆς κοιλάδος εἰς ὄψιν σατανικῆν. Οὐδὲν δύναται τι ἄλλο νὰ προσβάλῃ, κατ' ἐμὲ, ζωηρότερον τὴν φαντασίαν ἐκείνου ὅς τις οὐδέποτε ἐφαντάσθη τί ἰσχύει νὰ κατορθώσῃ ὁ ἀναζητῶν χρυσοῦν ἐντὸς τῶν σπλάγγων τῆς γῆς. Εἰς τὴν Βαλλαρᾶ κατὰ πρῶτον πτωχὸς τις ἐργάτης ἠσθάνθη τὴν σκαπάνην του συγκρουομένην εἰς σκληρὸν ὄγκον ἦτο δὲ ὁ ὄγκος τεμάχιον χρυσοῦ ζυγίζον 2,600 οὔγγων καὶ 2,600 φράγκων ἀξίαν ἔχον. Εἰς ταύτην τὴν κοιλάδα καὶ εἰς τούτους τοὺς λόφους οἱ ἄνθρωποι ἐσύναζαν χρυσοῦν ἰσάξιον πρὸς τέσσαρας χιλιάδας ἑκατομμυρίων φράγκων.

Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐβόλεπες ἐνταῦθα ἀπέραντον πεδίων, καὶ σήμερον ἔτι τὰ προάστεια σύγκεινται ἐκ διεσπαρμένων σκηνῶν, εἰς ἃς καταλύουσιν οἱ τελευταῖον ἐρχόμενοι. Ἡ κυρίως ἕμωι λεγομένη πόλις εἶναι πιστὴ εἰκὼν τῆς Μέλθουρν, δεκατριῶν μὲν ἢ δεκατεσσάρων ἐτῶν ὑπαρξίν ἔχουσα, τριάκοντα δὲ χιλιάδας ψυχῶν ἐμπεριλαμβάνουσα. Αἱ σκηναὶ εἶναι ὠραῖαι καθὼς καὶ αἱ ὁδοί, εἰς τὰς ὁποίας τὴν μὲν ἡμέραν κυλοῦνται ἄμαξαι, τὴν δὲ νύκτα ἀστράπτει τὸ φωταέριον. Εἶναι δὲ πλήρεις λεσχῶν, θεάτρων, βιβλιοθηκῶν καὶ τραπεζιτικῶν καταστημάτων. Ὁ χρυσορύχος, ἅμα πλουτισθεὶς, περιφέρεται ἡσύχως χωρὶς πολύκαννα καὶ χωρὶς φόβον νυκτερινῶν προσβολῶν, οὐδὲ συμβαίνουσι πλέον περὶ τὰς τραπέζας τοῦ παιγνιδίου αἱματηραὶ σκηναί. Ποὺ καὶ ποὺ πολυάριθμοι σωροὶ ἀνθρώπων ἀναβαίνουσιν ἀπὸ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς κἀθυγοὶ καὶ βρωμεροὶ ὅπως γευθῶσι. Καὶ οὗτοι εἶναι οἱ χρυσορύχοι τοὺς ὁποίους μεταχειρίζονται αἱ μεγάλαί ἐταιρίαι. Κατεσκευάσθησαν δὲ ὅλαι αἱ οἰκίαι ὅσον ἐνεστι πλησιέστερον εἰς τὴν χρυσοφόρον γῆν. Ἄλλὰ δὲν θ' ἀπορήσω ἐὰν ἀνασκαφῇ μετ' ὀλίγον ὀλόκληρος ἡ πόλις, ἵνα ἀνευρεθῶσι πολυάριθμοι φλέβες τοῦ χρυσοῦ ἐπὶ

τοῦ ὁποίου σήμερον κείται' καὶ τότε ὁ χρυσὸς, ἀφ' οὗ ἔγεινεν ἡ αἰτία τῆς γεννήσεως, θά γίνῃ καὶ ἡ αἰτία τοῦ θανάτου τῆς.

Ὅλοι ἐνταῦθα διηγούνται τὴν διαφορὰν τῆς πόλεως πρὸ δέκα ἐτῶν, ὅτε ὁ παροξυσμὸς τοῦ χρυσοῦ ἦτο εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ, καὶ ὅλοι οἱ χρυσοῦχοι, ὅσοι μετέπειτα διεσκορπίσθησαν εἰς ἄλλα ἀναρίθμητα μεταλλεῖα, ἦσαν συγκεντρωμένοι ἐνταῦθα. Τὰ τεμάχια τοῦ χρυσοῦ εὐρίσκοντο τότε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀναμεμιγμένα μετὰ πετράδια, τὰ ὅποια ἐπλυνον εἰς τὰ βυάκια. Σφοδρὸν ἀνθρώπων, μάλιστα μανθάνοντες τὴν ἀνακάλυψιν νέων θησαυρῶν, ἔτρεχον ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην κοιλάδα, καὶ ἕκαστος κρατῶν εἰς μὲν τὴν μίαν χεῖρα πολύκαννον, εἰς δὲ τὴν ἄλλην σκαπάνην ἔτρεχε νὰ συνάξῃ χρυσὴν κόκκιν. Πολλοὶ δὲ πρὸ τοῦ προγεύματός των, τὸ ὅποιον ἐτιμάτο φράγκα ἕκατὸν, ἐκέρδιανον 700 ἕως 800. Σκυτοτόμος τις μοὶ διηγήθη ὅτι καθ' ἕκαστην ἡμέραν κατεγίνετο εἰς ἀνασκαφὴν τῆς γῆς καὶ συλλογὴν χρυσοῦ, κερδαίνων οὕτω τριακόσια ἢ τετρακόσια φράγκα ἐντὸς τινῶν ὥρων. Μετὰ ταῦτα κατεσκεύαζεν ὑποδήματα καὶ τὰ ἐκρέμα ἐπὶ δοκοῦ πρὸ τῆς σκηνῆς του. Μετ' ὀλίγον ἤρχοντο πλῆθος χρυσοῦχων, φορτωμένοι μὲν χρυσὸν ἀλλὰ ἀνυπόδητοι, καὶ τὰ ὑποδήματα ἐπωλοῦντο ἐπὶ δημοπρασίας· ἕκαστος ἀνέστυρεν ἀπὸ τὴν ζώνην του ἄμμον χρυσὴν καὶ τετρακόσια ἢ πεντακόσια φράγκα ἐπνύζανον τὸν θησαυρὸν τοῦ εὐτυχοῦς ἐργάτου ἀντὶ ἐνὸς μόνο ζεύγους ὑποδημάτων. Τὸ δὲ ἐσπέρας, οἱ ἔχοντες θερμοτέρην τὴν κεφαλὴν, συνήρχοντο ὑπὸ τινος σκηνῆς ἢ ὅπισθεν σανίδων κερφωμένων ἀτάκτως, καὶ ἐκεῖ πλησίον ὠχροῦ φωτός ἐπαιζον φρενητιῶντες χαρτία. Ἀντὶ δὲ νομίσματος μετεχειρίζοντο τὴν πρὸ μικροῦ πλυθεῖσαν κόκκιν. Οἱ πικίζοντες ἔβριπον αὐτὴν ἐν ἀφρονίᾳ, καὶ οἱ εὐτυχεῖς συνῆγον ἐν μιᾷ νυκτὶ τὸν καρπὸν πολλῶν ὥρων ἐργασίας.

Οἱ φρονιμώτεροι, οἱ πλουτίσαντες τὴν προτεραίαν, ἐκρυπτον τὰς χιλιάδας τῶν φράγκων αὐτῶν εἰς τὰς ζώνας καὶ μετέβαινον ἀθόρυβως εἰς στενὴν τινα σκηνὴν ἵνα κατακλιθῶσι κατὰ τινος γωνίαν τῆς κοιλάδος, δηλαδή, εἰς κύριος πεντακοσίων χιλιάδων νὰ κλίνῃ τὴν κεφαλὴν ὑπὸ σκηνὴν ἐν μέσῳ λάσπης. Πολλάκις δὲ διεγυκτέρευσαν ἄγρυπνοι, ἔχοντες τὸν δάκτυλον εἰς τὴν ἐστίαν πολυκάννου καὶ πυροβολοῦντες κατὰ κλεπτῶν.

Ἐπειδὴ εὐρίσκονται μετὰ πολλῶν οἴτινες, ζήσαντες ἐνταῦθα ἐπὶ μακρὰ ἔτη τὸν πολυτάραχον τοῦτον βίον, μὲ δεικνύουσι τὰς κοιτίδας τῶν βυάκων εἰς τὰς ὁποίας ἀνεκάλυψαν πλουσιώτατον χρυσὸν, νομίζω, ἀκούων αὐτοῦ, ὅτι βλέπω ὅλας τὰς περιπετείας, τὰς συγκινήσεις, τὰς ὁρμὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ χρυσὸς ἔχει τι γοητευτικόν, τὸ ὅποιον δίδει νὰ ἐννοήσῃς τὰς ἀτα-

ξίας καὶ τὰς αἵματηρὰς σκηνὰς ἐκείνων, οἴτινες ὡς μεθύοντες ἔτρεχον νὰ συνάξωσι θησαυροῦς.

Τὸ πρῶτον πράγμα τὸ ὅποιον μοὶ ἔδειξαν εἰς Βαλλάρὰ ἦτο ὄγκος χρυσοῦ εὐρεθείς ἐσχάτως ὑπὸ ἀπλοῦ τινος χρυσοῦχου καὶ ἀγοραστῆς ὑπὸ τραπεζίτου φιλοξενήσαντος ἡμᾶς μετὰ πολλῆς εὐγενείας. Τὸ χρυσὸν τοῦτο τεμάχιον ἐζύγιζε καθαρὸν 1840 οὐγγίαις, ἦτοι ἕκατὸν ὀγδοήκοντα τέσσαρας χιλιάδων φράγκων. Εἶναι ἀνώμαλον καὶ εἰς τὸ στρογγύλον αὐτοῦ σχῆμα φαίνονται οἱ κτύποι τῆς σκαπάνης τοῦ ἀνακαλύψαντος αὐτὸ εὐτυχοῦς θνητοῦ. Φυλάττεται δὲ ἡ σκαπάνη αὕτη εὐλαδῶς ὡς ἄλλο τρόπιον, ὡς τὰ ξίφη τὰ δοξασθέντα ἐν πολέμοις. Εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ φαντασθῆς ὅτι ὁ εὐτυχὴς οὗτος ἄνθρωπος πένετι σήμερον; Ἐντὸς τινῶν μηνῶν ἐπαίξε καὶ ἔχασεν ὅ,τι ἐκέρδησε. Διὸ ἐργάζεται ὑπομίσθιος μιᾶς ἐταιρίας καὶ ὅ,τι εὐρίσκει δὲν ἀνήκει πλέον εἰς αὐτόν.

Εἰς τὸ κατάστημα τῆς ἐταιρίας ταύτης εἶδομεν σάκκουσ πληρεῖς χρυσῆς ἄμμου, τὴν ὁποίαν μετέθετον εἰς κιβώτια. Ἄλλοι ἀνέλυον χρυσὸν ἐπὶ περιφλεγούς πυρὸς καὶ καθίδροι, ἐνώπιον ἀγγείων μεστῶν ζέοντος χρυσοῦ, συνῆγον διὰ κοχλιαρίων τὸν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἀκάθαρτον ἀφρόν. Ἄλλοι πάλιν μετεβίβαζον ἀπὸ πλάστιγγος εἰς πλάστιγγα ὄγκους πολυτίμους σχήματος ἐπιμήκους, ἢ καὶ, ὡς οἱ παρ' ἡμῶν ἐργάται οἱ μεταβιβάζοντες πρὸς ἀλλήλους κεραμιδίδια, ἔβριπον ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον τεμάχια, ἔχοντα ἀξίαν 12 ἢ 25 χιλιάδων φράγκων ἕκαστον.

Πρὸ τῆς νυκτὸς ἐπεσκέφθημεν καὶ αὐθις τὴν κινεζικὴν πόλιν, τῆς ὁποίας ἡ ἀνυπόφορος δυσωδία ἀπέπνιγεν ἡμᾶς κατὰ πρῶτον· ἀλλ' ἡ θεὰ αὐτῆς εἶναι περιεργωτάτη διότι οἱ Κινέζοι, ἐνδεδυμένοι εὐρωπαιστῶν, ὁμοιάζουσι πρὸς πίθηκας φοροῦντας ἱμάτια ἀνθρώπων· κομψεύονται ὡς νέοι, καπνίζουσι σιγάρα καὶ ἐκπέμπουσι φωνὰς ὀξεῖς. Ἐχουσι δὲ καὶ αὐτοὶ χρηματικὰς τραπέζας, μὲ σημαίας ἐρυθρὰς, ὅπου ἐρχόμενοι καθ' ἐσπέραν ἀποθέτουσι πᾶν ὅ,τι ἀνεκάλυψαν εἰς γῆν εἰκοσάκις ἀνατραπέισαν· καὶ οὗτοι εἶναι οἱ βακοσὺν. ἴλεται τῶν χρυσοῦρχοῦ.

Ἀπόψε ἐδόθη θεατρικὴ παράστασις, ἡ τῶν Πειρατῶν τῶν πεδιάδων. Ἡ αἴθουσα ἦτο πλήρης μεταλλευτῶν ἀναβαινόντων ἐκ τῶν ὑπογείων καὶ φερόντων ἐνδυμα ἐργάτου. Περίεργον τῶντι ἀκροατήριον, συγκείμενον ἐξ ἐργατῶν φερόντων μεγάλα ὑποδήματα καὶ ὑποκάμισα κόκκινα, καὶ χειροκροτούντων μανιωδῶς παιδίον, ἦτοι νέαν καὶ ὠραίαν Ἰταλίδα, τῆς ὁποίας ἡ συστολὴ ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὴν τόλμην τῶν ἀγριοπροσώπων θεατῶν.

24 Ἰουλίου.—Ἀναχωροῦμεν ἐνωρὶς μετὰ πολλῶν μηχανικῶν καὶ μεγάλων ἰδιοκτητῶν, ἵνα ἴδωμεν μετ' αὐτῶν τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἦτοι τὴν ἐργασίαν εἰς τὰς φλέδας

τοῦ χαλαζίου καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς.

Μέγας λόφος ἐπίκειται καλούμενος Μέλας, ἀν καὶ εἶναι κατάλευκος. Ἀφ' οὗ ἀνέβημεν εἰς αὐτὸν ἐπλησιάσαμεν εἰς τὴν εἰσοδὸν τῶν στοῶν, αἵτινες τὸν διαχωρίζουσιν ἐσωτερικῶς, καὶ ἕκαστος ἡμῶν, φέρων λαμπάδα ἀνημμένην, βαδίζει κατηρῆς ἐντὸς ἀτμοσφαιρας ὑγρᾶς καὶ πνιγερᾶς. Κατακυλιόμεθα εἰς μεγάλα βάθη, τὸν πόδα ἔχοντες ἐντὸς θηλιάς σχοινίου καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν συνειθίζομεν εἰς τὸ σκότος τῆς ἀβύσσου. Νομίζω ὅτι εὐρίσκομαι εἰς τὸν ἄδην. Τὸ σκότος, ἡ ὁσμὴ τῆς πυρίτιδος, αἱ ἐκρήξεις τοῦ μεταλλεῖου, οἱ ἡμίγυμνοι, καθίδροι καὶ κεκυφότες ἐργάται οἱ κόπτοντες τὸν βράχον, ὅλα ταῦτα μὲ καταπλήττουσιν· ἐνταῦθα βεβαίως εἶναι ἡ κόλασις, ἡ κόλασις ὅμως τῶν πλουσίων. Ὁ χρυσὸς σπινθηροβολεῖ καὶ αἱ φλέβες αὐτοῦ, προσκεκολλημένοι εἰς τὸν χαλαζίαν, διασκορπίζονται ὑπὸ τῆς πυρίτιδος. Τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνεκάλυψαν φλέβαν, τῆς ὁποίας παρακολουθοῦσι τὴν συνέχειαν· ὁ ὄγκος αὐτῆς εἶναι ποικίλος, διότι ποτὲ μὲν ἔχει ἀξίαν πεντακοσίων φράγκων, ποτὲ δὲ εἰκοσιπέντε χιλιάδων· ἀλλ' ἡ διεύθυνσις μένει πάντοτε ἡ αὐτὴ, παρακολουθοῦσα τὸν μηχανικὸν μεσημβρινὸν καὶ εἰσχωροῦσα εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς γῆς, σχεδὸν πάντοτε κλίσειν ἔχουσα ἔνδεκα βηθμῶν.

Παρετηρήσαμεν δὲ πάντοτε μετὰ πολλῆς προσοχῆς ὅλας ταύτας τὰς χρυσᾶς φλέβας, τῶν ὁποίων ἡ πλουσιωτέρα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ μηχανικοῦ, εἶδεν χρυσὸν οὐτινος· ἕκαστος τόνος παρήγε εἰκοσιδύο χιλιάδας πεντακόσια φράγκα· πρῶτον ἀνήκουστον, διὸ καὶ ἡ φυσιογνωμία ὅλων ἦτο φαιδρωτάτη. Οἱ ἐργάται ἐκεῖ ἦσαν πολλοὶ καὶ ἐσύναζον καὶ τὸ ἐλάχιστον μόνον. Ὅτε δὲ ἤρχοντο μικραὶ ἄμαξαι, ἀπετίθετο εἰς αὐτάς ὁ χαλαζίας κεκομμένος εἰς μικρὰ τεμάχια, καὶ μετὰ ταῦτα αἱ ἄμαξαι ἀνεχώρουν μέχρι τῆς ὀπῆς. Τοιαύτη εἶναι ἡ πρώτη ἐργασία· αἱ ἄμαξαι φθάνουσι πανταχόθεν εἰς μέρος κεντρικὸν ὑπὸ μέγα ξύλινον στέγασμα καὶ ῥίπτουσι τὰ πετράδια, τὴν λάσπην, τὸν χαλαζίαν καὶ τὸν χρυσὸν ἀνακατωμένα εἰς σωροῦς, ὅπως κατεργασθῶσι καὶ μεταβληθῶσι εἰς χρυσὸν καθαρὸν.

Τὸ μεταλλεῖον τοῦ Μέλανος λόφου εἶναι, ὡς μᾶς εἶπον, ἐκ τῶν σημαντικωτάτων τῆς Αὐστραλίας· γίνεται δὲ πᾶσα ἡ ἐργασία μετὰ τσοαύτης ταχύτητος, ὥστε εἶδομεν ἐν μέτρον κυβικὸν χρυσοῦ χαλαζίου ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐξεβράγη, μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὁ χρυσὸς ἀπεχωρίσθη ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὰς ἄλλας ὕλας ἐντὸς τῶν ὁποίων ἔκειτο.

Τὸ μέγα ξύλινον στέγασμα σκεπάζει τὰς ἀτμοκινήτους μηχανὰς τὰς συντριβούσας τὸν χαλαζίαν· ἐπὶ τούτῳ ἐξήκοντα σιδηρὰ κοπανιστήρια, ὧν ἕκαστον ἔχει βάρος χιλίων χιλιogram-

μων, κινουῦνται ὑπὸ ἀτμοκινήτου μηχανῆς ἀνυψούσης αὐτὰ τρεῖς πύδας καὶ καταβρίπτουσης ἐξήκοντάκις καὶ ἐβδομηκοντάκις τὸ λεπτόν. Μετὰ τὴν πρῶτην δὲ ταύτην ἐργασίαν γίνονται καὶ πολλαὶ ἄλλαι, ἕως οὗ, ἀναμιγνυομένου ὑδροαργύρου, φθάνουσιν εἰς τὴν περιπόθητον στιγμὴν τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ χρυσοῦ. Τὸ πῦρ χρησιμεύει ἐκ νέου εἰς τὴν διαχώρισιν τοῦ πολυτίμου μετάλλου καὶ ἀπὸ τῆς τελευταίας ξένης ὕλης, ὁ δὲ χρυσὸς μένει μόνος εἰς τὸν πυθμένα μεγάλου ἀγγείου. Ὁ μακάριον ἀγγεῖον! Ἡ ὅσα ἑκατομύρια σὲ ἐπεσκέφθησαν! Ἐκ τούτου μόνου τοῦ λόφου ἐξήχθησαν μέχρι τῆς σήμερον πλέον τῶν εἰκοσιδύο ἑκατομμυρίων φράγκων· καὶ ὅμως τσοαύτη ἔκτασις μένει εἰσέτι ἀκαλλιεργήτος, ὥστε ἡ ἐκμεταλλεύουσα αὐτὰ ἑταιρεία δύναται νὰ φθάσῃ μέχρις ἀντιπόδων, πληρώνουσα κατ' ἔτος εἰς τὴν κυβέρνησιν 750 φράγκα μόνον! μετ' ὀλίγον δὲ οὐδεὶς φόρος θὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ τῶν μεταλλείων!

Τοιαῦται καὶ πολλὰ ἄλλα σημειώσεις μοὶ ἐδόθησαν ὑπὸ τῶν μηχανικῶν, ἐνῶ ἡ κεφαλὴ μου κατεθρομβεῖτο ὑπὸ τοῦ τρομεροῦ κρότου τῶν ἐπὶ χαλαζίου πιπτόντων ἐξήκοντα χιλιάδων σιδηρῶν χιλιogramμων, ἦτοι ἐκ τριῶν χιλιάδων ἑξήκοντων τρομερῶν κτύπων ἀνά λεπτόν τῆς ὥρας, ἐνῶ οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἐθαύμαζον τὰς λαμπρὰς ἀντανανκλάσεις τοῦ χρυσοῦ ὅστις ἐξήγετο ἐκ τοῦ βορβοῦρου.

Ἡ ἀναζήτησις τοῦ χρυσοῦ ἐντὸς τοῦ χαλαζίου εἶναι πολυεξοδατέρα πασῶν τῶν λοιπῶν, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλεστέρα. Ὅταν ἀπαξ ἀνεκάλυφθῇ τις φλέβη ἐπὶ κορυφῆς πετρώδους λόφου, ὁ μεταλλευτῆς δύναται νὰ παρακολουθήσῃ αὐτὴν ἀδιστακτως. Οἱ σοφοὶ διύσχυρίζονται ὅτι ὁ χρυσὸς οὗτος ἐδημιουργήθη πολὺ μετὰ τοὺς βράχους τοὺς περιέχοντας αὐτόν, κατὰ τινος τῶν σπασμῶν οἴτινες, κατὰ τὴν ἱστορίαν τῶν γεωλογικῶν ἀνθρωπῶν, διετάραξαν τοὺς προϋπάρχοντας βράχους. Τοῦ φλοιοῦ τοῦ κόσμου ἀναστατωθέντος τότε, θὰ ἔγιναν σχισμάδες καὶ δι' αὐτῶν θὰ ἀπεβρίφθησαν μικραὶ ποσότητες μετάλλου, αἵτινες θὰ ἀνελύοντο εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, καὶ μετὰ ταῦτα θὰ ἐσβέσθη ὁ ὑπόγειος κλίβανος. Τὰ ἐλαφρὰ βεῦματα πᾶν ἀτμῶν τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ χρυσοῦ, τοῦ θείου καὶ τοῦ σιδήρου, θὰ κατευνάσθησαν τότε καὶ ἡ σύμπηξις θὰ ἔκλεισε διὰ παντὸς θησαυροῦς εἰς τὰ σκληρότερα μέρη τῶν βράχων. Τὴν ὥραν ταύτην θὰ ἐκμεταλλεύονται εἰς τὴν Αὐστραλίαν 2,029 φλέβες καλῶς διακεκριμέναι· κατέχουσι δὲ ἐπιφάνειαν γῆς πλέον τῶν 2,036 τετραγώνων χιλιόμετρων. Κατὰ δὲ τὰς τελευταίας ἀπογραφὰς ἕκαστος τόνος ἐκ τῶν 3,410,328 χαλαζίου, ἀποφέρει 64 φράγκα καὶ 25 ἑκατοστά χρυσοῦ. Καὶ τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ μέσος ὅρος κατὰ τὰ τελευταῖα ἑπτὰ ἔτη ἀπὸ τοῦ 1859 μὲ-

χρη τοῦ 1865. Ἐν τῶν μεταλλείων τούτων ἔδωκεν ἐπὶ ἓνα μῆνα εἰς τοὺς μετόχους 15,000,000 φράγκων εἰς προϊόν, 550,000 εἰς ἔξοδα, καὶ κέρδος καθαρὸν 44,420,000.

Ἐδυνάμην νὰ δώσω καὶ ἄλλας παρομοίας λεπτομερείας περὶ τινος φρέατος, τὸ ὅποιον ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας ἔδιδε διακριτῶς 200,000 φράγκων καθ' ἡμέραν καὶ ἕτερον ὅπου ὁ τόνος ἀπέφερεν 44,000 φράγκων καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα ἐδυνάμην νὰ διηγηθῶ περὶ μεταλλείων, ἅτινα ἐν τῶν ἡμερῶν ἀνέδειξαν μυριοπλοῦτους. Ἄλλὰ καὶ πόσοι ἄλλοι ἐκμεταλλεῦται δὲν κατώρθωσαν οὔτε ἐλάχιστον τεμάχιον χρυσοῦ νὰ ἀνακαλύψωσιν, ἀρ' οὐ ἔσκαψαν πεντακοσίων καὶ ἑξακοσίων ποδῶν βάθος εἰς βράχον, δαπανήσαντες τετρακοσίας καὶ πεντακοσίας χιλιάδας φράγκων καὶ καταστραφέντες ἐκεῖ ὅπου ἄλλοι ἔγιναν ἑκατομμυριοῦχοι!

Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τοῦ πλήρους χρυσοῦ Μέλανος ὄρου ἤλθομεν εἰς τὸ ἀμμώδες ἔδαφος τὸ πρὸς μεσημβρίαν τῆς Βαλλαρᾶ, ἐν τῷ μέσῳ ἀπιστεύτου δαιδάλου τεχνητῶν βουνῶν, προσφάτων κοιλάδων καὶ ἀνεστραμμένων γαιῶν, καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ μεταλλεῖον τὸ καλούμενον Ἀλβιάννα, ἐνώπιον χάους δι' οὗ ἐξήρχοντο θερμοὶ καὶ νοσώδεις ἀτμοί. Μηχανὴ κακαλυμμένη ὑπὸ σινιδῶν ἀνέσυρε μετὰ ταχύτητος καὶ μετὰ τρομεροῦ κρότου ἀπερῆκτον ἄλυσιν ἀναβιβάζουσιν, ἀπὸ τοῦ πυθμένος τοῦ φρέατος καὶ ἀποθέτουσαν εἰς τὸ στόμιον αὐτοῦ, μεγάλους σιδηροῦς κάδους πλήρεις κιτρινῆς λάσπης. Ἐπειδὴ εἶχομεν μάθει ἤδη ὅτι τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ εἶναι τὰ πλέον ἀκάθαρτα μέρη τοῦ κόσμου, ἐφορέσαμεν εὐχαρίστως ὑποδήματα καὶ ὀλόκληρον ἐνδυμασίαν μεταλλευτῶν, ἃν καὶ αὐτὰ ἀναπέμπουσι δυσωδίαν δέκα βήματα μακρὰν, καὶ εὐθὺς βαλόντες τὸν πόδα εἰς σιδηροῦν κλοιὸν, ἐναγκαλιζόμεθα τὴν ἄλυσιν καὶ διὰ μιᾶς καταβαίνομεν εἰς τριακοσίων ποδῶν βάθος, ὡς ἂν ἐρρίπτετο ἐλαφρὰ τις δέσμη ἀπὸ τοῦ ὕψους πέμπτης ὀροφῆς· τοσοῦτον δὲ δυσάρεστος εἶναι ἡ καταβίβασις αὕτη, ὡς ἂν ἐρρίπτετο εἰς τὸ στῆθος σου κάδος ὕδατος ζέοντος. Εἰς τὸν πυθμὲν τῆς ἀβύσσου ταύτης ἡ θερμότης σὲ πνίγει, βεῦματτα καυστικὰ ἀνέμου περιφέρονται πανταχοῦ εἰς τὰς στοᾶς, αἱ ὁποῖαι ἀνοίγονται εἰς διάφορα μέρη ὡς ἂν ἀναριθμητοὶ λαγωοὶ νὰ εἶχον σκάψαι ἐλικοειδῶς ἀναριθμητοὺς διόδους. Τὸ ὕδωρ ἀναβαίνει μέχρι γόνατος καὶ οἱ πόδες ἡμῶν βυλίζονται εἰς λάσπην κολλητικὴν, βαδίζομεν κεκυρότες καὶ παλλάκις τετραποδητῆ, κρατοῦντες νῦν μὲν εἰς τὰς χεῖρας, νῦν δὲ δεμένην εἰς τοὺς πῖλους μας λαμπάδα ἀναλυομένην καὶ σβεννυμένην ἐνίστα, ὅτε καὶ κτυποῦμεν τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ ἐξέχοντα μέρη τῶν βράχων. Τὸν πόδα ἔχοντες πάντοτε ἐντὸς τοῦ σχοινίου κλοιοῦ, ὅστις τυλίσσεται καὶ ἐκτυλίσσεται διὰ τροχαλίας,

ἀναβαίνομεν καὶ καταβαίνομεν διὰ μικρῶν καὶ στενῶν φρεάτων, καὶ ἐπὶ δύο σχεδὸν ὥρας διαβαίνομεν ὅλως ὕγροι διὰ τοῦ ἐλικοειδοῦς ἐκείνου λαβυρίνθου. Καὶ διαβαίοντες βλέπομεν μετὰ θάμβους ὄγκους χρυσοῦ σπινθηροβολοῦντας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, δεξιὰ, ἀριστερά, σεσωρευμένους ἐκεῖ ὑπὸ τῆς φύσεως. Θαυμάζων δὲ ἐβλεπον χρυσοῦν βροχὴν, τὴν ὁποῖαν κατέχευον οὕτως εἶπεν αἱ σκαπάναι τῶν μεταλλευτῶν, μικρὰς ἀμάξας τρεχούσας ἐπὶ σιδηρῶν δρόμων καὶ φερούσας τὴν χρυσοῦν λάσπην εἰς μεγάλην κεντρικὴν στοᾶν, ὅπου ἵπποι ἔσυρον αὐτὴν μέχρι τοῦ φρέατος τῆς ἀπερῆκτου ἀλύσεως. Τὰ ταλαίπωρα αὐτὰ κτήνη, τὰ ἔλκοντα τὰς ἀμάξας, τριακοσίους πόδας ὑπὸ τὴν γῆν, εἶναι καταδεδικασμένα νὰ ζῶσιν ἐν τῷ σκότει μέρει τέλους ζωῆς, καὶ ἀντὶ ἵπποσασίου νὰ ἔχωσι φωλεάς. Φαίνεται δὲ ὅτι ὅτε κατεβίβασαν αὐτὰ διὰ τοῦ φρέατος τούτου, ἠναγκάσθησαν νὰ τὰ περιδέσωσιν ὡς λουκάνικα, νὰ τὰ κρεμάσωσιν ὀρθὰ, νὰ τὰ προσηλώσωσιν εἰς τὴν ἄλυσιν καὶ νὰ τὰ καταβιδάσωσιν ὡς πάλλας μέχρι τοῦ πυθμένος.

Ἐπειτα συνέχισα.

ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΑΝΔΗ

[Βιογραφικὴ μελέτη.]
Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδι σελ. 132.

Γ'

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται ἡ τρίτη τοῦ βίου τῆς ἡμετέρας ἡρώιδος περίοδος, καὶ ἀπ' αὐτῆς χρονολογεῖται ἡ ἀνετος καὶ ἐν πάσῃ καλλιτεχνικῇ ἐλευθερίᾳ συγγραφικῇ ἀσχόλησις τῆς Σάνδης. Ἐλευθερίαν δὲ λέγοντες, ἀναγκαῖον νομίζομεν νὰ σημειώσωμεν εὐθὺς ἀμέσως, ὅτι ἐννοοῦμεν τὴν ἀπὸ πάσης ὕλικῆς μερίμνης ἀπαλλαγὴν. Καθότι ἡ Σάνδη εἶχεν ἤδη ἄφθονα τὰ βιωτικὰ μέσα, οὐδ' ὑπερρεῖτο πλέον νὰ γράφῃ ὅπως ἀποζῆ. Πνευματικὴν ὁμῶς ἐλευθερίαν καὶ αὐτοτέλειαν δὲ φαίνονται πολλὰν ἐλέγχοντα τὰ πρῶτα τῆς περιόδου ταύτης ἔργα. Ἐμφαίνουσι δὲ τοῦναντίον τὴν βαθειὰν ἐπίδρασιν, ἣν ἤσκησαν ἐπὶ τε τῶν φρονημάτων καὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς μεγάλης γυναικὸς οὐ μόνον ὁ συζυγικός τῆς βίος καὶ αἱ πρόσφατοι δυσάρεστοι περιπέτεται τοῦ χωρισμοῦ τῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ στενότεροι φίλοι, μεθ' ὧν εἶχε σχετισθῆ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ὡς ὁ δημοκράτης δικηγόρος Μιχαήλ, ὁ τῆς κοινοκτημοσύνης ἀπόστολος δημοσιογράφος Λερού, ὁ θεόσοφος ἐπαναστάτης Λαμενναὶ καὶ βραδύτερον ὁ μουσικός Σοπέν. Μετὰ τοῦ Λερού δὲ μάλιστα ἴδρυσεν ἀργότερον ἡ Σάνδη, ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1841 ἀπεχώρησε δυσχερῆστα τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν δύο Κόσμων», ἴδιον περιοδικὸν σύγγραμμα, βραχυβίον ὁμῶς, τὴν Ἀνεξάρτητον Ἐπιθεωρήσιν (Revue Indépendante), ὅπου καὶ

1. Ἄλλος τοῦ Λερού βιογράφος ὀνομάζει αὐτὴν Σύγχρονον Ἐπιθεωρήσιν (Revue Contemporaine), καὶ

κατεχώρισεν ἱκανὰ τῶν κοινοκτημονικῶν αὐτῆς μυθιστορημάτων. Ὑπὸ τοιαύτας ἐπαναστατικὰς κατὰ τῶν κοινωνικῶν θέσεων ιδέας, συγκινημέναις ἐκ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Μιχαήλ, τοῦ Λερού καὶ τοῦ Λαμενναί, ἐγράφησαν ὁ Σπυρίδων, αἱ ἑπτὰ χορδαὶ τῆς λύρας, τὸ Ἀμάρτημα τοῦ Κ. Ἀρτωρίου καὶ ὁ Ὁράτιος, ἡ κυρία πέτρα τοῦ σκανδάλου, οὔτινος ἢ μὴ καταχώρισις ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων» ἐπήνεγκε τὴν μεταξὺ Βυλὸς καὶ Σάνδης μακροχρόνιον ῥήξιν, καὶ τὴν ἐπὶ δεκαετίαν ὄλην διαρκέσασαν διάστασιν μεταξὺ αὐτῶν. Ἡ ἐπιβρόση ὁμῶς ἰδίως τοῦ Λαμενναί, τοῦ παραδόξου ἐκείνου καὶ ἐξωτερικῶς μυσταροῦ καὶ ἀποτροπκίου ἀνδρός, ἐν τοσοῦτον κατόπιν ἐβδελύχθη ἡ Σάνδη, ὥστε ἐλεγε περὶ αὐτοῦ: «μὴ μ' ὀμιλεῖτε περὶ τοῦ Λαμενναί· νομίζω ὅτι ἐγνώρισα τὸν διάβολον», καταγράφεται προδηλότερον ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς πρὸς τὴν Μαρίαν, ἃς ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον ἡ ἡμετέρα ἡρώϊς ἐν τῷ «Κόσμῳ», περιοδικῷ φύλλῳ ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ ἐπαναστάτου ἀδελφῆ. Ἡ δὲ τοῦ Σοπέν ἐπίδρασις, καίτοι ὀκταετίαν ὄλην διήρκεσαν αἱ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Σάνδης σχέσεις, ἐν ὀλίγοις σχετικῶς ἔργοις τῆς μυθιστοριογράφου καταφαίνεται, καὶ τοιαῦτα ἰδίως εἶνε ἡ Λουκρητία Φλωριάνη, ὁ Κορσουέλιος καὶ ἡ συνέχισιν αὐτοῦ ἀποτελοῦσα Κόμησσα τοῦ Ροδόλοφα.

Φύσις ὁμῶς γενναία καὶ μεγάλη, ὁποῖα ἡ τῆς Γεωργίας Σάνδης, μικρὸν μόνον καὶ παροδικῶς ἠδύνατο νὰ μείνῃ ὑπὸ ξένην ἐπίδρασιν· βραχὺς δὲ παρήλαθε χρόνος καὶ διὰ τῶν νεωτέρων αὐτῆς ἔργων κατεδείχθη τὸ αὐτοτελές τῆς παραγωγικῆς τῆς δυνάμεως. Τοιαῦτα, εἰς οὐδενὸς σκοποῦ ὀρμώμενα, οὐδεμίαν δὲ πλαγίαν ἔχοντα τάσιν, ἀλλ' αὐθόρμητα μόνον καὶ καθαρῶς ποιητικὰ προϊόντα τῆς ἐξόχου γραφίδος τῆς εἶναι ἡ Ἰωάννα, ἡ Ἰαυδώρα, ὁ Τεβερίνος, ὁ Πικερίνος, καὶ τὰ χαριέστατα ἐκεῖνα καὶ αἰμώδη εἰδύλλια, ἅτινα πολλοὶ ἐτι σήμερον τῶν κριτικῶν θεωροῦσιν ὡς τ' ἀριστοτελεστάτα τῆς ἡ Μικρὰ Φαδέττη, Φραγκίσκος τὸ ἔκθετον καὶ ἰδίως τὸ Τέλιμα τοῦ Διαβόλου. Οὕτω δὲ, ἐκ μόνου τῆς ποιητικῆς τῆς ἰδιοφυῆς παρήχθησαν ἐπὶ δεκαετίαν ὄλην, μέχρι τοῦ 1848, τὰ πολυπληθῆ ἐκεῖνα καὶ, σχετικῶς πρὸς τὴν ὄλην φιλολογικὴν παραγωγὴν τῆς Σάνδης, πολυπληθέστατα ἔργα ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων», ἄλλα δὲ ἐν ἄλλοις περιοδικῶς συγγράμμασι, καὶ ἄλλα ἰδιαιτέρως εὐθὺς, εἰς ἀρχῆς, καὶ ὧν τὰ κυριώτατα, πλὴν ὅσων ἐμνημονεύσαμεν ἤδη, εἶνε ὁ Σίμων,

τρίτος ἄλλος Ἐγκυκλοπαίδειαν Ἐπιθεωρήσιν (Nouvel Encyclopédique). Ὑποσημειῶ τὴν διαφοράν ταύτην, εἰς μικρὴν ἀπόδειξιν τῶν παντοίων ἀντιθέσεων ἃς παρέχουσιν αἱ βιογραφικαὶ τῆς Σάνδης λεπτομέρειαι, καὶ τὰς μεγάλας δυσχερείας ἃς ἀπαντᾷ ὁ ἐπιθυμῶν τῆς ἀληθείας τὴν ἐξαρτίωσιν.

ἡ Μετέλλα, ἡ Ἐσχάτη τῶν Ἀδελφῶν, ὁ Ὀρκος, ὁ Γαβριήλ, ἡ Παύλινα, Ἄλδος ὁ στιχομυθός, ὁ Μυλωθρός τοῦ Ἀντιβώλι, οἱ Ὑψηλοῦται καὶ ἄλλα ἱκανὰ.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀναφαίνεται καὶ ἡ πρώτη δραματικὴ ἀπόπειρα, ἢν, συμφώνως πρὸς τὰ ἔθιμα τῶν πλείστων γάλλων μυθιστοριογράφων, ἐπεχείρησεν ἡ Σάνδη, γράψασα καὶ διδάξασα, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1840, ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου τὴν Κοζιμάν, δράμα ἀκατάσκευον καὶ ἀσύντακτον, καίτοι πλῆρες δυνάμεως πολλαχοῦ καὶ πάθους, ὅπερ δὲν ἀπεδοκιμάσθη μὲν τότε, ἐνεκα τοῦ ὀνόματος τῆς δραματικοῦ καὶ τοῦ σεβασμοῦ ὃν ἡ φήμη τῆς ἐνέπνευσε, δὲν κατώρθωσεν ὁμῶς καὶ νὰ ζήσῃ μῆτε νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἀλλ' ἡ Σάνδη δὲν ἀπεθάρρυνθη ἐκ τῆς ἀποτυχίας ἐκείνης, οὐτ' ἐβράδυνε ν' ἀποδείξῃ διὰ τῶν μεταγενεστέρων αὐτῆς δραματικῶν ἔργων, ἰδίως δὲ τῆς Κλαυδίας, τοῦ Φραγκίσκου καὶ τοῦ Μαρκησίου Βιλλιέρ, πόσον ἀδικον εἶχον οἱ καταμεμψόμενοι αὐτὴν ἐπὶ δραματικῇ ἀτεχνίᾳ.

Τὴν ἡμερον ταύτην φιλολογικὴν παραγωγὴν, τὴν ξένην ὅλως καὶ ἀπρόσιτον πρὸς πᾶσαν ἐξωθεν ἐπιβρόσην, συνετάρραξεν ἐντὸς ὀλίγου ἡ τοῦ Φεβρουαρίου ἐπανάστασις καὶ ἡ κατὰ τὸ 1848 ἀνδρῶσις τῆς δημοκρατίας ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ πολιτικὸς κλύδων ἀνεκίνησε καὶ ἀνεπτέρωσε τὰ παλαιὰ δημοκρατικὰ ὄνειρα τῆς Σάνδης, αἱ διδασκαλίαι τοῦ Μιχαήλ καὶ τοῦ Λερού ἀνέζησαν ἐν τῇ ψυχῇ τῆς, καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ θύελλα παρέσυρε τὸν τε βίον καὶ τὰς σκέψεις αὐτῆς ἐντὸς τοῦ ἀπαισίου κύκλου τῆς πολιτικῆς, ἥτις τοσοῦτων μεγάλων τῆς Γαλλίας συγγραφέων εἴμαρτο νὰ κηλιδῶσῃ καὶ ἀμαυρῶσῃ τὴν δόξαν. Εἰς τὴν τύρβην ἐκείνην ἀναμειχθεῖσα ἡ ἡρώϊς ἡμῶν, μεθ' ὅλης τῆς ζέσεως ποιητικῆς καρδίας καὶ μετὰ πάσης τῆς ἀφελούς ἐμπιστοσύνης ὀνειροπόλου ψυχῆς, παρέσχε πρόθυμον τὸν νευρόδην καὶ ἀνδρικὸν αὐτῆς κάλαμον εἰς ὑπηρεσίαν τῶν πρωτοστατῶν τοῦ δημοκρατικοῦ κινήματος, καὶ οὐ μόνον εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ Βαρβῆ «ὁ Δῆμος τῶν Παρισίων» συνειργάσθη, οὐ μόνον Ἐπιστολαῖς πρὸς τὸν Ἀδρ καὶ εἰσαγωγὴν εἰς τὰ Δημοκρατικὰ Δελτία τοῦ Λερού ῥολλῆν συνέγραψεν, ἀλλὰ καὶ ἴδιον πολιτικὸν φύλλον ἐξέδωκεν, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ ἀγὼν τοῦ Λαοῦ» (La cause de Peuple), οὔτινος ὁμῶς τρεῖς καὶ μόνον ἐξεδόθησαν ἀριθμοί. Τῆς παραδόξου ταύτης ἐφημερίδος, τῆς σπανιωτάτης σήμερον καὶ δυσευρέτου, φυλάττει τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον τὸ μόνον ἴσως σωζόμενον πλῆρες ἀντίτυπον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Complet et très rare». Εἰς τῆς Σάνδης τὸν κάλαμον ἀπέδθη τότε καὶ ἔγγραφόν τι τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπουργοῦ, πολλὰς γεννησάν ἀνησυχίας, καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐξέτεθη πολιτικῶς ὅσον οὐδ' αὐτὴ ἴσως ἡ ἰδίᾳ ἐπο-

θύμει. Τοσοῦτον δ' ἐν γένει ἡ διάσημος γυνὴ παρίστη πολιτικῶς πρωταγωνιστοῦσα κατὰ τὰς ταρχώδεις ἐκεῖνας ἡμέρας τῆς Γαλλίας, ὥστε μετὰ τὸ ναπολεόντειον πραξικόπημα τοῦ 1851, φρονηθεῖσα μὴ κινδυνεύσῃ ἡ προσωπικὴ αὐτῆς ἐλευθερία, κατέλιπεν ἐπὶ τινα χρόνον τὴν Γαλλίαν, καὶ κατέφυγεν εἰς Βρυξέλλας. Βραχὺς ὅμως ὑπῆρξεν ὁ φόβος τῆς ὕσον καὶ ὁ πολιτικὸς αὐτὸς πυρετός, καὶ μετὰ μικρὰν ἐν Βελγίῳ διαμονὴν ἐπανέκαμψεν εἰς Γαλλίαν· κατοικήσασα δὲ ὀριστικῶς ἐν τῷ κτήματι αὐτῆς Nohant, ἐπεδόθη, ἡσυχος τοῦ λοιποῦ καὶ ὑπ' οὐδενὸς ταρρασομένη ἀλλοτρίου πειρασμοῦ, εἰς τὴν πνευματικὴν ἐκείνην ἐργασίαν καὶ παραγωγὴν, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ κυρία καὶ μόνη τοῦ βίου αὐτῆς κλησίς.

Οὐδεμίαν διὰ τῶν γραμμῶν τούτων σκοποῦντες φιλολογικὴν καὶ κριτικὴν μελέτην περὶ τῶν ἔργων τῆς Σάνδης, ἄσκοπον φρονούμεν ν' ἀπαριθμήσωμεν ἐνταῦθα λεπτομερῶς τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν μυθιστορημάτων, δι' ὧν ἐπρόκειτο ἔκτοτε ἡ διάσημος γυνὴ ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ὄλην τὴν νεωτέραν τῆς Γαλλίας φιλολογίαν. Θὰ ἦτο δὲ καὶ ἄλλως ἀδύνατος ἡ τοιαύτη ἀπαριθμῆσις, διότι οὐδ' ἐν τῇ πατρίδι αὐτῆς ὑπάρχει μέχρις ὥρας γνωστὸς ἀκριβῶς ὁ ἀριθμὸς καὶ ὁ κατάλογος τῶν ἔργων πάντων τῆς δαιμονίας γυναικὸς, ἣτις ἀπεδείχθη καὶ μένει ὁ διασημώτατος τῆς Γαλλίας λογογράφος τοῦ νῦν αἰῶνος. Ἀρκεῖται δὲ μόνον ἡμῖν νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι τὰ πλείστα τῶν ἔργων τῆς τούτων, δημοσιευθέντα τὸ πρῶτον ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων», καταλαμβάνουσιν ἑκατὸν εἰκοσιν ὄλα τεύχη (ἀπὸ τοῦ 1858 μέχρι τοῦ 1876) τοῦ ἐγκρίτου περιοδικοῦ, καὶ ὅτι τὰ δοκιμώτερα μὲν αὐτῶν εἶνε ὁ *Μαρκήσιος τοῦ Βιλλιέρ, Ἀυτὴ καὶ Ἀυτὸς, ὁ Κάδιος, ὁ Ἰωάννης de la Roche, ἡ Ἐξομολόγησις νέας Κόρης, ἡ Δεσποινὶς Κεντινὴ, ἡ Μαύρη Πόλις*, τὰ νεώτατα δὲ ἡ *Φλαμαράνδη, ἡ Ἀδελφὴ μου Ἰωάννα, ἡ Ἀλοῦσα δρὸς, τὸ Κύπελλον καὶ ἡ Μαριάννα*. Τὸ μακρότατον ὅμως ἔργον τῆς Σάνδης, ὅπερ φαίνεται μᾶλλον πρὸς χρηματολογικὴν σκοπὴν συγγραφὴν ἢ ἐκ καθαρᾶς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως ἀποβῆναι, εἶνε ἡ *Ἱστορία τοῦ βίου μου*, περὶ ἧς καὶ ἐν ἀρχῇ ἤδη τῆς μελέτης ταύτης ἐλαλήσαμεν. Ἡ εἰκοσάτομος αὕτη αὐτοβιογραφία, ἡ πλουτοῦσα μὲν φράσεων ἀμοιροῦσα δὲ πάσης σημασίας, ὡς ἔγραψεν ὁ Mazade ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων» μικρὸν μετὰ τὴν πλήρη αὐτῆς δημοσίευσιν, ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως τὸ ἀτυχέστατον ὡς πρὸς τὸ σύνολον ἔργον τῆς ἡμετέρας ἡρώιδος, καίτοι ἐν παις λεπτομερεῖαις ἐλέγχει πολλὰ τοῦ τὸν ἀμίμητον ἐκείνον κλάμα του *Διαβόλου*. Τὸ παντοειδὲς τούτο σύμφορμα ἀναμνήσεων πεφουσημένων καὶ ἡμιτελῶν ἐξομολογήσεων, τὸ οὐδὲν πλὴν τῆς ἐπιδείξεως

προτιθέμενον ἄλλον σκοπὸν, οὐδ' αὐτὴν κἄν τὴν εἰλικρινεῖαν τῆς ἀθυροστομίας ἔχον ὡς σκανδαλώδη ἀρετὴν, σποδρότατα κατεκρίθη καὶ τότε καὶ μετὰ ταῦτα παρὰ πάντων τῶν ἀπαθῶν καὶ μὴ προκατειλημμένων βιογράφων καὶ κριτικῶν τῆς Σάνδης, καὶ μόλις δύναται διὰ τῶν καλλωπῶν τῆς μορφῆς καὶ τοῦ ὕφους νὰ συγκαλύψῃ τὴν παντελῆ τοῦ περιεχομένου του γυμνότητα καὶ τὴν ἄσκοπον τοῦ συγγραφέως αὐτάρκειαν.

Μετὰ τὸν ἰκανῶς δυσάρεστον πάταγον, ὅστις ἐγεννήθη περὶ τῆς Σάνδης τὸ ὄνομα ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τῆς *Ἱστορίας τοῦ βίου μου*, διεβίωσαν ἤρεμος καὶ ἐν ἀταράχῳ μονώσει ἡ διάσημος μυθιστοριογράφος μέχρι τοῦ θανάτου τῆς. Δύο δὲ μόνον γεγονότα ἢ μᾶλλον εἰπεῖν δύο αὐτῆς νεώτεροι δημοσιεύσεις συνετάραξαν πάλιν κατόπιν ἐπὶ μικρὸν τὴν φιλολογικὴν τοῦ βίου τῆς ἡρεμίαν· πρῶτον τὸ μυθιστόρημα *Ἀυτὴ καὶ Ἀυτὸς*, δημοσιευθὲν ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν δύο Κόσμων» κατὰ τὸ ἔτος 1859, καὶ προκαλέσαν τὴν πικρὰν μὲν ἐκείνην ἀνταπάντησιν τοῦ Παύλου Μυσσὲ *Ἀυτὸς καὶ Ἀυτὴ*, τὴν ἰκανῶς δὲ ἀστείαν παρέμβασιν τῆς κομμικῆς ποιητρίας Λουίζης Κολλέ· δεύτερον δὲ ἡ ἀτυχὴς σειρά τῶν ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει» ἐπίσης δημοσιευθεισῶν, μετὰ τὸ τέλος τοῦ τελευταίου γαλλογερμανικοῦ πολέμου σημειώσεων, ὑπὸ τὸν τίτλον: *Ἡμερολόγιον ὁδοιπόρου κατὰ τὸν πόλεμον* (*Journal d'un voyageur pendant la guerre*).

Ἄλλως ὅμως διήγαγεν ἡ Σάνδη κατὰ τὰ τελευταῖα εἴκοσι τοῦ βίου τῆς ἔτη λίαν ἤρεμος καὶ ἐν τῇ φιλολογικῇ τῆς ἐργασίᾳ περιοριζομένη, προσπαθοῦσα δὲ ὅπως ἐκ παντοῦ τρόπου ἀποφεύγῃ τὴν περὶ αὐτῆς ἀσχολίαν τῆς κοινῆς γνώμης. Κατοικοῦσα διαρκῶς ἐν Nohant, καὶ οὐδέποτε σχεδὸν εἰς Παρισίους μεταβαίνουσα, ἐφευγε πάντα θόρυβον καὶ πᾶν σκάνδαλον, ἀρκοῦσα ἔχουσα τροφὴν τῆς πνευματικῆς τῆς δραστηριότητος τὴν ἀδιάκοπον τοῦ καλάμου τῆς παραγωγῆς, καὶ ἰκανὴν αὐτῆς διασκεδάσιν τὰς ἀθῶας τέρφεις τοῦ οἰκιακοῦ τῆς βίου, τὸ ἀγροτικὸν θέατρον τοῦ πύργου τοῦ Nohant καὶ τὴν ἀναστροφὴν τῶν συνδαιτυμόνων, εἰς οὓς πρόθυμον πάντοτε καὶ φιλόφρονα παρεῖχε δεξίωσιν ἢ φιλέρημος πυργοδέσποινα. Ἐξ μόνον ὥρας κοιμωμένη, ἠγείρετο λίαν πρῶτ' καὶ τοσοῦτον συντόμως εἰργάζετο, ὥστε προέκειτο νὰ κερδήσῃ τῆς ἐπιούσης τὸν ἄρτον διὰ τῆς ἐργασίας τῆς. Διὰ γουσα δὲ οὕτω τὸ πλείστον τῆς ἡμέρας ἐν ἐργασίᾳ, καὶ σπανίως τινὰς μόνον ὥρας ἀφιερῶσα εἰς ἐκδρομὰς καὶ περιπάτους, παρέμενεν ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν ἐσπέραν μετὰ τὸ γεῦμα μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῆς καὶ τῶν ξένων, ὅτε μὲν συμπαίζουσα μετ' αὐτῶν ὄμιλον, ὅτε δὲ μουσουργοῦσα αὐτοσχεδίου ἐμπνεύσεις ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου, καὶ ἄλλοτε ἀναγινώσκουσα εἰς τὴν ὀμήγουριν νέον τι αὐτῆς μυθιστόρημα ἢ νέον

δραμα. Ἡ ἐσπερινὴ αὕτη ψυχαγωγία μετεβάλλετο τὰς κυριακὰς εἰς θεατρικὴν παράστασιν, διδομένην ἐπὶ τοῦ μικροῦ θεάτρου τοῦ πύργου ὑπὸ αὐτοσχεδίου θιάσου ἠθοποιῶν, συγκροτουμένου ἐκ τῶν ξένων καὶ συνδαιτυμόνων τῆς Σάνδης, περιλαμβάνοντος δὲ πολλάκις καὶ αὐτὴν τὴν οἰκοδέσποιναν. Τὸ κοινὸν τῆς πλατείας ἀπετέλου τότε οἱ χωρικοὶ τῶν πέριξ, οἱ ἐγκριτώτεροι δ' αὐτῶν προσεκαλοῦντο πολλάκις νὰ συνδαιπνησῶσι μετὰ τῶν ἠθοποιῶν, μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως.

Ἦτο δ' ἐν γένει πρὸς τοὺς περιοίκους χωρικοὺς οὐ μόνον προσηνὴς καὶ φιλόφρων ἡ διάσημος γυνὴ, ἀλλὰ καὶ βοηθητικὴ καὶ ἐλεήμων, καὶ πολλοὶ αὐτῶν, οἱ χωρῖαν ἔχοντες, οἱ πάσχοντες καὶ νοσοῦντες, ἠσθάνθησαν πολλάκις τὴν πράξιν χεῖρα τῆς δεσποίνης τοῦ Nohant ἀνακουφίζουσαν τὴν ἀπορίαν αὐτῶν καὶ τὸ ἄλγος, καὶ σταλάζουσαν βάλσαμον παρηγορίας, οὐ μόνον διὰ φράσεων συμπαιθῶν καὶ δακρύων ἐλέου, ἀλλὰ καὶ διὰ χορηγημάτων ὑλικωτέρων, ἐπὶ τὰ δεινὰ των καὶ τὴν πενίαν των. Τοῦτο δὲ καὶ μὴ γνωρίζον τις ἠδύνατο κατάδηλον νὰ ἀναγνώσῃ ἐπὶ τῶν περιλύπων μορφῶν τοῦ πυκνοῦ χωρικοῦ πλήθους, ὅπερ συνέβησεν ἐκ τῶν πέριξ εἰς τὸν πύργον τοῦ Nohant, ἅμα ὡς ἠγγέλθη τὴν 9 Ἰουνίου, ὅτι τὴν προτεραίαν εἶχεν ἀποθάνει ἡ «ἀγαθὴ αὐτῶν κυρία».

Ὅτε τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὑπὸ βραχάδιον ὑετὸν ἐκίνησεν ἡ πένθημος συνοδεία ἐκ τοῦ πύργου τοῦ Nohant πρὸς τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου, τὸ πένθος τῶν ἀφελῶν ἐκείνων χωρικῶν ἦτο πολὺ ἀληθέστερον τῆς συνθηματικῆς καὶ ἐμπρεποῦς λύπης τοῦ πρίγκηπος Ναπολέοντος, τοῦ Δουμᾶ, τοῦ Ρενάν, καὶ ἄλλων διασήμων ἀνδρῶν παρκαλοουθόντων τὸ φέρετρον, τὰ δὲ δάκρυα ἄτινα ἐπλήρου τοὺς ὀφθαλμούς τῆς πολλῆς ομάδος ὑπῆρξεν πολὺ εὐγλωττότερος τῆς Σάνδης ἐπιτάφιος, ἢ ὁ πεφουσημένος καὶ ἀκατανόητος λόγος, ὅστις συνετχθεὶς ὑπὸ τοῦ Βίκτωρος Οὐγῶ, ἀνεγνώσθη ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς.

Ἀπεβίωσε δὲ ἡ μεγάλη γυνὴ ἐργαζομένη μέχρι τῶν τελευταίων αὐτῆς ἡμερῶν, καίτοι ὁ ἱσθρὸς τῆ εἶχεν ἀπαγορεύσει τὴν πολλὴν καὶ κοπιώδη ἐργασίαν. Πρὸς ψυχαγωγίαν αὐτῆς καὶ διασκεδάσιν εἶχεν ἀρχίσει καὶ πάλιν νὰ ζωγραφῆ, καὶ κατέληξεν οὕτω τὸν βίον, ὡς τὸν εἶχεν ἀρχίσει, κρατοῦσα τὸν χρωστῆρα καὶ τὴν γραφίδα. Λέγουσι δὲ μάλιστα οἱ ἰδόντες τὰ τελευταία τῆς σχεδιογραφήματα, ὅτι εἰσὶ πλήρη πρωτοτυπίας καὶ χάριτος.

Δ

Ἰπολοίπεται νῦν ἡμῖν νὰ προσθέσωμεν ὀλίγα τινα περὶ τῶν προσωπικῶν ιδιοτήτων τῆς διασημῆς γυναικὸς, ἧς ἐπεχειρήσαμεν νὰ ἰχνογραφήσωμεν δι' ὀλίγων γραμμῶν τὴν βιογραφικὴν εἰκόνα.

Ὅς πρὸς τὴν μορφήν τῆς Σάνδης, μεγάλη ἐπικρατεῖ ἀντίφασις μεταξὺ τῆς ἰδίας αὐτῆς ὁμολογίας καὶ τῶν ἀπομνημονεύσεων τῶν γνωρισάντων αὐτὴν προσωπικῶς. «Ὅτε ἤμην παιδίον, διηγείται ἡ Σάνδη ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ τῆς, παρεῖχον ἐλπίδας ὅτι ἤθελον γένειν καλλονὴ· διέφευσα ὅμως τὰς ἐλπίδας ἐκεῖνας. Πταίω δ' ἐγὼ εἰς τοῦτο, διότι καθ' ἣν ἡλικίαν ἰδίως ἀναθάλλει τὸ κάλλος, διῆγον τὰς νύκτας γράφουσα καὶ ἀναγινώσκουσα». Προστίθησι δὲ, ὅτι μετέβαλε τὰς ἐπεμελήθη τῆς μορφῆς τῆς, οὔτε μετέβαλε τὰς διαθέσεις καὶ ἀσχολίας τῆς ὅπως φεῖσθῃ αὐτῆς καὶ περιποιηθῇ τὸ πρόσωπόν τῆς. Ἡ ὁμολογία τῆς ὅμως αὕτη φαίνεται μᾶλλον δυσεξηγήτου μετροφοροῦνης ἐπίδειξις ἢ τῆς ἀληθείας ἐξομολόγησις εἰλικρινῆς. Πολλοὶ τοῦλάχιστον τῶν γνωρισάντων αὐτὴν ἰσχυρίζονται ὁμοῦτως, ὅτι ἡ Σάνδη ἦν ὠραία γυνὴ, ὁ Ἄινε δὲ ἰδίως, ὁ μακρὰ διανύσας ἐν Παρισίοις ἔτη καὶ σχεδὸν ἐκ γαλλισθῆις διάσημος γερμανὸς ποιητῆς, μονοῦ Ἄφροδίτην ἀνακηρύττει τὴν γράψασαν τὴν *Λαιλιαν*. «Ἡ Σάνδη, λέγει, εἶνε διακεκριμένη καλλονὴ. Οἱ τῆς μορφῆς τῆς χαρακτηρῆτες φέρουσι τὸν τύπον ἑλληνικῆς κανονικότητος· δὲν εἶνε δὲ ἀπότομοι, ἀλλὰ ἀπαμβλύνονται διὰ μελαγχολικῆς τινος αἰσθηματικότητος, ἣτις σκιαῖζει τὴν μορφήν αὐτῆς ὡς ἐλαφρὸς τις πέπλος. Τὸ μέτωπόν τῆς δὲν εἶνε ὑψηλόν, καὶ οἱ περικαλλεῖς κάστανοί τῆς βόστρυχοι καταπίπτουσι χωρίζομενοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῆς. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς εἶνε πως ἀθαμβεῖς, ἢ κἄν δὲν λάμπουσιν· ἴσως δὲ τὸ πῦρ των ἐσθῆσθη διὰ πολλῶν δακρύων ἢ μετεδόθη εἰς τὰ ἔργα τῆς, ἕτινα πολλὰς ἀνήψαν ἐφ' ὄλον τὸν κόσμον πυρκαϊὰς, καὶ πολλὰ μὲν ἐφώτισαν σκοτεινὰ καὶ ἀπαρήγορα δεσμοτήρια, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἴσως ἐνέπρησαν νεοὺς ἀθωότητος. Ἡ γράψασα τὴν *Λαιλιαν* ἔχει ἠρέμους, γλυκεῖς τοὺς ὀφθαλμούς, οὔτε τὰ Σόδομα οὔτε τὰ Γόμορρα ἀναμνησκοντας. Ἡ εἰς αὐτῆς εἶνε κοινὴ εὐθεῖα εἰς, οὔτε γριπὴ καὶ ὑπέρφρων οὔτε προπέτις καὶ ἀνασσευμένη. Περὶ τὸ στόμα τῆς πλανᾶται συνήθως ἀγαθόν τι ἀλλ' οὐχὶ ἐλκυστικὸν μειδίημα, τὸ προσέχον δὲ καὶ πως κρεμάμενον κάτω χεῖλός τῆς ἐλέγχει ἀπόκορον ἠδυσπάθειαν. Ἐχει τὸ γένειον εὐσαρκον ἀλλ' εὐμορφον, τοὺς ὤμους ὠραίους, περικαλλεῖς μάλιστα, τὰς χεῖρας δὲ καὶ τοὺς πόδας μικροτάτους». Τοιαύτη ἡ περὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς Γεωργίας Σάνδης γνώμη ἀνδρῶς, ὅστις οὐδεμίαν ἀναντιρρήτως εἶχε διαθέσιν νὰ τὴν κολακεύσῃ. «Οἱ φυσιογνώμονες, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ Ἄινε, οἵτινες ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐλέγχει ἀψευδέστατα τὸν χαρακτήρα του, ἤθελον λίαν ἀπατηθῆ ἐκ τῆς φωνῆς τῆς Σάνδης. Ἡ φωνὴ αὕτη εἶνε ἀμυδρά καὶ ἐσθεσμένη, οὐδεμίαν ἔχουσα μεταλλικὴν κλαγγήν, γλυκεῖα ὅμως καὶ εὐάρεστος. Ἡ φυσικότης τῆς λα-

λιές της παρέχει αυτή ίδιον θέλητρον, ἀλλ' ὁ ἦχος τῆς φωνῆς της οὐδεμίαν ἔχει λαμπρότητα, ὡς οὐδεμίαν ἐπίσης ἔχουσι τὰ παρ' αὐτῆς λεγόμενα. Ἡ Σάνδη οὐδὲν ἔχει τὸ σπινθηρίζον πνεῦμα τῶν γαλλίδων, οὔτε τὸ στρωμύλον αὐτῶν καὶ φλύαρον. Ἄλλ' ἡ σιωπηλότης αὐτῆ δὲν προέρχεται ἐκ μετριοφροσύνης, οὔτε ἐκ συμπαθοῦς προσοχῆς εἰς τῶν ἄλλων τοὺς λόγους· πηγάζει δὲ μᾶλλον ἐξ ὑψηλοφροσύνης, ἀπαξιούσης τὴν σπαταλήσιν πνεύμα χάριν σου, ἢ ἐξ ἐγωϊσμοῦ, προσπαθοῦντος νὰ ταμειώσῃ τὸ κάλλιστον τῶν λόγων σου, ὅπως ἐπεξεργασθῇ αὐτὸ κατόπιν καὶ τὸ παραγάγῃ ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Ἡ Σάνδη οὐδέποτε λέγει τι πνευματώδες, εἶνε δ' ἐν γένει ἡ ἥμισυ πνευματώδης γαλλίς ἐξ ὧν ἐγνώρισα. Προσηνῶς καὶ ποτε παραδόξως μειδιῶσα, ἀκροάζεται τῶν ἄλλων ὀμιλούντων, ἀναλαμβάνει δὲ τὰς ξένας ιδέας, ὅπως ἀποδώσῃ αὐτὰς λαμπρότερας διὰ τῶν συγγραμμάτων της. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ Σάνδη, ὡς γυνή. Ὡς συγγραφέα δὲ καὶ ποιήτρια, ὡς τὴν μερίστην καὶ διασημοτάτην γαλλίδα λογογράφου τοῦ αἰῶνος ἡμῶν, θέλομεν ἴσα; ἄλλοτε ποτε ἐξετάσει αὐτὴν λεπτομερέστερον.

ΔΙΕΛΟΓΟΣ ΒΑΣΙΛΟΣ.

ΑΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

ὑπὸ τοῦ οὐγγρου δημοσιογράφου Κ. ΝΕΜΕΝΥΙ

Οἱ κύριοι, οἱ κατὰ τὴν παρελθούσαν τρίτην ἐν τῷ ἐστιατορίῳ τοῦ ξενοδοχείου «Βυζαντίου» παρακαθίσαντες, ἦσαν, ἐνὸς μόνου ἐξακουμένου, λίαν διαφέροντες. Πρῶτος ἦτο ὁ προξενήσας εἰς τὴν πατρίδα του δαπάνην 225,000,000 φράγκων, ὁ ἐξ Ἀγγλίας δεινὸς ἀρχιολόγος Κ. Ράσσαμ, ὃν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀβυσινίας Θεόδωρος ἔβαλεν εἰς φυλακὴν, κομίσαντα αὐτῷ ἐπιστολὴν παρὰ τῆς Βικτωρίας. Οὐδεὶς οὐδέποτε ὕβρισην ἀτιμωρητῆ ἀπόστολον τῆς Α. βρετανικῆς Μ. καὶ ὁ Θεόδωρος λοιπὸν ἔλαβε τὰ ἐπιχειρήματα ἀγερῶν τῆς Χάριν ὅμως τοῦ Κ. Ράσσαμ καὶ τοῦ προξένου Κάμερων ἐγένετο στρατεία, ἐν ἣ κατηναλώθησαν 9,000,000 λιρῶν. Ὁ ἀποβλέπων εἰς τὸν ἥπιον καὶ ἀγῶν γέροντα δὲν πιστεύει ὅτι χάριν τούτου ἐγένετο ἄλλοτε τηλικούτος θόρυβος. Πλησίον αὐτοῦ ἐκάθητο νέος ἐπιφανὴς οὐχὶ ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἔργοις, ἀλλ' ἐπὶ τῷ γένει, ὁ ἔγγονος τοῦ κατὰ τὸ 1793 μέγα καὶ δυστυχῆς ἄμα πρόσωπον διαδραματίσαντος Βαρρέρ· ὁ πάππος τούτου ἦτο μέλος τοῦ Συμβουλίου· ὁ πατὴρ ἐξωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος Γ' μετὰ τὸ πραξικόπημα· ὁ ἔγγονος ἐγεννήθη καὶ ἐπαιδεύθη ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀντεπιστέλλει εἰς τὴν «Pall Mall Gazette» καὶ εἰς τὴν «Γαλλικὴν Δημοκρατίαν» καὶ εἶναι εἰς τὸ ἔπακρον δημοκρατικὸς. Γάλλος ἐκπροσωπῶν τὴν

«Ἀνεξαρτησίαν» ἔχει γείτονα τὸν Κ. Mac Gahan, τὸν εὐαίσθητον ἀμερικανόν, ὅστις ἀπεκάλυψε διὰ τῶν «Ἡμερ. Νέων» τὰς ἐν Βουλγαρίᾳ σκληρότητας! Κατόπιν ἔρχονται οἱ τρεῖς ἀνταποκριταὶ τοῦ «Ἡμ. Τηλεγράφου» καὶ εἰς τοῦ «Πεσταίου Λόυδ».

Δύο κύριοι, ἀνταποκριταὶ τοῦ «Τηλεγράφου», ἐλάλουν περὶ κατάπλου εἰς Ἀθήνας.

— Ἐρχεσθε μεθ' ἡμῶν εἰς Ἀθήνας;

— Τί ἔχω νὰ πράξω ἐγὼ ἐν Ἀθήναις;

— Καὶ διὰ τί νὰ μὴ ἔλθῃτε;

— Τῷ ἔντι οὐδὲν λόγον ἔχω νὰ μὴ ἔλθω.

— Ἐν ᾧ πίνομεν ἡμεῖς καφέ, ἐμπορεῖτε νὰ ἐτοιμασθῆτε ἔχετε 20 λεπτὰ καιρόν.

Πρὶν παρέλθωσιν 20 λεπτὰ εἶχον ἤδη καταβῆ εἰς τὸν λιμένα. Τὴν Κωνσταντινούπολιν οὐδεὶς ἀπολείπει λυπούμενος, καὶ ἂν εἶδε πολλὰ ἀξίεραστα· οἱ λόγοι τοῦρκοι ἔχουσι παιδεῖν ἀληθινὴν ἢ πόλιν τῶν ἔχει πλεῖστα ἄξια θέας· ἀλλ' ὁ πολὺς τῶν ἀνθρώπων ὄχλος καὶ ἡ τῶν τόπων πληθὺς δὲν εἶναι ἐπαγωγὰ. Οἱ πρὸ 40 ἐτῶν τὴν πρωτεύουσαν ἐπισκεψάμενοι δὲν τὴν ἀναγνωρίζουσι πλέον. Νέον εἰς αὐτὴν εἰσήλασε πνεῦμα καὶ νέα φυλὴ· οὐδαμοῦ οὐδέποτε ἴσως ἐκαθάρθη λαὸς ἀνευ δονήσεων εἰ μὴ ἐσχάτως ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Πάντες, ἀπὸ τοῦ ἀρίστου ἔχοντος προθέσεις Ἀμπούλ Χαμιδ μέχρι τοῦ τελευταίου ἰδιώτου μουσουλμάνου, πληρέστατα συναισθάνονται ὅσα μεγάλα καθήκοντα τοῖς ἐπιβάλλει ὁ νῦν καιρὸς. Τὸ πνεῦμα τοῦτο θὰ ἐπιδράσῃ βαθμηδὸν εἰς ὅλην τὴν πόλιν καὶ θὰ τὴν ἀποδείξῃ τὴν καλλίστην τῶν πόλεων τῆς ὑψηλίου, οἷαν προώρισαν αὐτὴν Θεὸς τε καὶ φύσις. Ἐν τῷ παρόντι μὲν οὐδεὶς Εὐρωπαῖος ποιεῖ νὰ διαμείνῃ ἐνταῦθα διαρκῶς· ἀπερχόμενος μνημονεὺς συμπαθῶς τῶν ἀξιερέων καὶ πεπαιδευμένων οὐ; ἔγνω· ἀλλὰ δὲν ἀλγύνεται ἐπὶ τῷ ἀπόπλῳ.

Τὸν Βόσπορον ἀπολείπομεν περὶ μέσας τὰς νύκτας· ἡ ἐκ θαλάσσης θέα τῆς πόλεως καθίσταται ἐν ὥρᾳ νυκτὸς μᾶλλον γοητευτικὴ, οὐδεὶς δὲ οὐδέποτε κορύνεται θεόμενος αὐτήν. Καὶ αὐτὴ ἡ θάλασσα φαίνεται τῆς νυκτὸς ὠραιότερα, ὡς περ ὠραιότερα φαίνονται τινες τῶν γυναικῶν πενηθοροῦσαι. Ὁμνῶ ὑμῖν ὅτι καταπλέων εἰς Ἀθήνας περὶ παντὸς ἄλλου ἐσκεπτόμεν ἢ περὶ τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος θεῶν. Ἀποβιβάσθεις εἰς Πειραιᾶ ἀνελογιζόμεν τί ἀρά γε κατεργάσατο ἐνθάδε διατριψῆς ὁ ἐξοχώτατος «στρατηγός». Ἰδὼν τὸν σιδηροδρομὸν Πειραιῶς, ἐμνήσθη τῶν σιδηροδρομῶν οὐ; δωρούμεθα τοῖς παιδίσι κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων· ἰδὼν δὲ καὶ τὸν τηλεγράφον, εἶπα κατ' ἑμαυτὸν, ὅτι, ἐὰν ἐπαχέριον νὰ στείλω εἰς τὸ «Πεσταίου Λόυδ» τηλεγράφημα 300-400 λέξεων, ἔπρεπε νὰ ἐπασχολήσω πάντας τοὺς τηλεγραφικούς συνδέσμους καὶ τοὺς ὑπαλά-

λήλους τῶν ἐν Ἑλλάδι. Εἶναι ἀρά γε ἐποικοδομητικὸν τὸ αἶσθημα τοῦτο;

Ἄλλ' οὐδεὶς οὐδέποτε, καὶ θέλων, εἶναι κατὰ πάντα βάρβαρος. Ὅτε ἀνέβαινον ἐπὶ τὴν πόλιν, ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὴν ἀφάτω καλλονὴν ἐξέχουσαν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν, τὴν θάλασσαν, τὸν ἐλαιῶνα, τὰ περικοσμοῦντα τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων ἀπειράριθμα ἱερά, ἐλησμένησα καὶ Ἰγνάτιεφ καὶ τοὺς παιδαριώδεις τῆς Ἑλλάδος σιδηροδρομοὺς καὶ τηλεγράφους. Ἐὰν ἤμην δεισιδαίμων, θὰ κατελαμβανόμην ὑπὸ δειματός πανικοῦ. Πρῶτην εἶδον ἐν Ἀθήναις μακροτάτην νεκροῦ ἐκφορὰν· προπορεύετο ἀνὴρ λευκοφόρος, κρατῶν λευκὸν πῶμα σοροῦ· κατόπιν ἤρχοντο οἱ ἱερεῖς, εἶτα τὸ λείψανον ἐν ἀνοικτῷ καὶ πλήρει ἀνθέων φερέτρῳ. . ., οὕτω δὲ βραδεῖ βήματι ἐκομίζετο ὁ νεκρὸς εἰς τὸ αἰώνιον αὐτοῦ ἀναπαυτήριον. Ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι τοῦ βορρᾶ σπεύδομεν ὅσον τάχιον νὰ βίψωμεν τὸν νεκρὸν εἰς λάρνακα, ἢν θέτομεν ἐπὶ βδελυρῆς μελαίνης ἀμάξης, ὡσανεὶ ἐσπουδάζομεν νὰ ἀπαλλαγῶμεν νεκροῦ, ὃν περ ζῶντα ἠγαπήμεν ἐκ μέσης καρδίας. Οἱ Ἕλληνας ἔχουσι περὶ νεκρῶν ἰδέαν ὑψηλοτέραν καὶ ἀνθρωποπροπεσιότεραν, ὡς ἅπαντες οἱ Ἀνατολίται. Ἀνθρωποπροπετὴ μέθοδον τοῦ θάπτειν τοὺς νεκροὺς ἐπενόησεν ὁ Τοῦρκος, θάπτων τὰ λείψανα τῶν φιλιτάτων παρὰ τῆς οἰκίας, ἐν τῷ κήπῳ. . .

Ἄγνωστος ὢν παντάπασιν ἐν Ἀθήναις, ἐζητήσα συνέταιρον. Ἐνταῦθα ἐκδίδεται γαλλιστί ἐφημερίς κατὰ μίμησιν τοῦ «Διπλ. Μνήμονος», ὄργανον τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργείου καὶ τῆς γαλλικῆς πρεσβείας. Ἐν τῷ συντάκτῳ τοῦ «Messenger d' Athènes» εὗρον συνέταιρον ἀξίεραστον καὶ λίαν διακονικόν. Ὁ Κ. Στεφανόπουλος ἔδωκε μοι τὴν θέσιν του ἐν τῷ θεωρείῳ τοῦ Βουλευτηρίου· ἐν πόλει, ἔνθα εἰς πάντας διαφέρει ἡ πολιτικὴ, δὲν εἶναι εὐκολοῦς ἢ εἰς τὸ Βουλευτήριον εἰσοδος.

Πρὸ δύο περίπου ἐτῶν ἐπεσκεψάμην βόρειον λαὸν, οὗτινος ἡ πολιτεία εἶναι μικρὰ, ὡς περ ἡ τοῦ ἑλληνικοῦ. Ἀφικόμενος εἰς Ἀθήναις καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ὀλλανδικὸν Βουλευτήριον, εἶδον τὴν περιεργωτάτην τῶν σκηνῶν. Ὅποιοι παράδεισος Βουλευτηρίου! Ἐν τοῖς θεωρείοις ἐγὼ ἤμην ὁ μόνος θεατῆς· οὐδεὶς ἤτησε παρ' ἐμοῦ εἰσορχομένου εἰσιτήριον· οὐδεὶς ἐφαίνετο θυρωρὸς, οὐδεὶς φύλαξ, οὐδεὶς τῆς ἀστυνομίας ὑπάλληλος. Μετὰ βίας ἀνεκάλυψα ὑπέρητην, ὅστις ὠδήγησέ με εἰς τὸ θεωρεῖον, ἐγκατέλιπε δὲ παραχρῆμα εἰς τὴν τύχην του τὸν ἀλλόκοτον ξένον. Ἡ μικρὰ αἴθουσα καὶ οἱ 20-30 ἀντιπρόσωποι ἐνεποίησάν μοι αἶσθησιν, ὡσανεὶ ἤμην ἐν μικρῷ καὶ ἰδιωτικῷ συλλαλητηρίῳ. Ὀλίγα πράπεσαι ἦσαν ὠρισμέναι εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους, δύο ἄλλαι εἰς τοὺς ὑπουργοὺς, μία ἄλλη, οὐχὶ ὑψηλότερα τῶν λοιπῶν, εἰς τὸν πρόεδρον· ἐπὶ τῆς τραπέζης τὰ

της ἐκάθητο ἀνέτως δύο ἢ τρεῖς κύριοι, ἐν ᾧ ὁ μὲν γραμματεὺς ἔγραφεν, ὁ δὲ πρόεδρος συνδιελέγετο τοῖς κυρίοις, οἵτινες, διὰ παντός τοῦ διαλόγου, εἶχον ἐστραμμένον πρὸς αὐτὸν τὸ στερεώτατον μέρος τῆς οὐσίας των. Ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἐπεψηφίσθη ἡ πρὸς τὸν βασιλέα ἀπάντησις, διάφορα νομοσχέδια πιστώσεων καὶ περὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως. Ἐκπεργόμενος ἐξ Ἀθήνης εἰς Ἀμστελδάμω, ὠμίλου πρὸς τινὰ τῶν ἐγγχωρίων ἐντὸς τῆς ταχυδρομικῆς ἀμάξης· ἀβροφροσύνη δὲ φερόμενος, τῷ εἶπα ὅτι εἶχον ἔλθει εἰς Ἀθήναις ἵνα ἴδω τὸ ὀλλανδικὸν Βουλευτήριον.

— Τὸ Βουλευτήριον! καὶ πρὸς τί;

— Δὲν ἐπισκέπτεσθε τὸ Βουλευτήριον, ἐν ᾧ κατοικεῖτε ἐν Ἀθήναις;

— Ἐγὼ; οὐδέποτε! Τοῦτο δὲν συμβαίνει παρ' ἡμῖν.

Πάντες οἱ περὶ τὰ πολιτικὰ ἀσχολούμενοι ἐπίστανται μετὰ τίνος τάξεως, τιμιότητος καὶ φρονήσεως κυβερνᾶται ὁ ὀλλανδικὸς λαὸς, ὁ ὀλίγιστα μεριμνῶν περὶ τοῦ Βουλευτηρίου του. Αἱ ὀλλανδικαὶ ἀποικίαι εἶναι αἱ μόναι ἐν τῇ ὑψηλῷ, αἱ ἀποκομίζουσαι τῇ μητροπόλει ἄμεισον καὶ ἐν τῷ προὑπολογισμῷ σσημειωμένην ὠφέλειαν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι «πολιτικαί».

Ἄλλως εἶχον τὰ πράγματα ἐν Ἀθήναις. Τὸ Βουλευτήριον εἶναι ἐκ τῶν καλλίστων τῆς πρωτεύουσας κτιρίων. Ἡ κομφοτάτη αἴθουσα ἀναμνηστικῆς τὰ ἐξοχώτερα τῶν μνημείων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς εἶναι δύο τρισμέγιστοι στῦλοι· μεταξύ δὲ τούτων ὑψοῦται ἡ ἔδρα τοῦ προέδρου καὶ τὸ βῆμα. Ὁπισθεν τοῦ προέδρου εἶναι ἀνηρημένη ἡ τοῦ βασιλέως εἰκὼν, δεῖγμα τῆς πιστότητος τοῦ ἀείποτε πιστοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ρήτορες καὶ συζητήσας εἶναι πλήρεις ζωῆς. Ἐνοι τῶν ἀντιπροσώπων φοροῦσι τὴν φουστάνελλαν. Οὐδεὶς ἀποτίθεται οὔτε πῖλον, οὔτε ἐπενδύτην. Ὁ πρόεδρος εἶναι περιβεβλημένος τὸν χειμερινὸν ἐπενδύτην καὶ κρατεῖ τὸν κυλινδροειδῆ πῖλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Αἱ συζητήσεις γίνονται μετ' ἐξάψεως ἀπὸ τοῦ βήματος ὁ ρήτωρ στρέφεται πρὸς τοὺς ἀντιπάλους, οὗτοι δὲ ἀποκρίνονται ἐκ τῶν ἐδρῶν των· ὁ πρόεδρος ἀποκρίνεται πρὸς τοὺς ἐναντιφρονούντας· τὸν δὲ πρόεδρον διακόπτει ὁ γραμματεὺς. Τὸ δημόσιον ἀκροᾶται μετὰ προσοχῆς μεγίστης· πρόκειται δὲ περὶ πράγματος σπουδαιοτάτου. Εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν ἐδέξατο ἡ κυβέρνησις μαθητὰς, οἵτινες δὲν ἐπλήρωσαν τὰ νενομισμένα· πρέπει λοιπὸν νὰ δώσῃ εὐθύναι. Ἐν ἄλλαις χώραις τοῦτο θὰ ἦτο ὑπόθεσις τῆς διαχειρίσεως· ἐν τῇ πολιτικῇ Ἑλλάδι περὶ πάντων φροντίζει τὸ Βουλευτήριον. Διαβεβαίω ὑμᾶς, ἀναγνώσται καὶ πατριῶται, ὅτι, καταβαίνοντες εἰς Ἀθήνας, θὰ ἀποχωρήσητε τοῦ Βουλευτηρίου ὑπερήφανοι καὶ

ὕψηλὴν φέροντες τὴν κεφαλὴν. Θὰ πεισθῆτε ὅτι τὸ πολιτικὸν πνεῦμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀποκαλύπτεται ἀπαράλλακτως ἐν τῷ αὐτῷ τύπῳ, δι' οὗ καὶ ἐν ἄλλῃ χώρᾳ, ἢν γινώσκετε καὶ ὑπεραγαπάτε.

Οἱ Ἕλληνες, καίπερ ἀλλόκοτοι τὸν τρόπον, ἐμπνέουσι τοῖς ἄλλοις ἀληθῆ σεβασμὸν ἐνεκα τῆς μεγάλης φιλοπατρίας των. Ἐν τῇ πατρίδι μου οὐδένα ἐπίσταμαι παρόμοιον ὁπωσοῦν τρόπον πρὸς ἐκδήλωσιν τοῦ γενναίου αἰσθήματος. Πόσαι δεκαετηρίδες παρήλθον ἀφ' οὗτου εἰς Σεχένους ἐδωρήσατο χάριν ἐθνικοῦ ἔργου 60,000 φιορ., ἤτοι 120,000 φράγκων, ἀλλ' ἕως τῆς σήμερον οὐδὲ ἓνα εὔρε μιμητὴν; Ἄλλως φρονούσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι. Διέρχονται τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν καὶ βλέπω νέον, μεγαλοπρεπὲς μέγαρον.—«Τί εἶναι τοῦτο;» ἐρωτῶ.—«Τὸ Πολυτεχνεῖον». —«Τίς κυβέρνησις ἐκτίσεν αὐτό;» —«Οὐδεμία κυβέρνησις» ὁ Κ. Τοσίτσας ἀνωκοδόμησε τὸ κτίριον, κατέβαλε δὲ καὶ ἀποκρῶν κεφάλαιον πρὸς διατήρησιν αὐτοῦ». Προχωρῶ.—«Τί κτίριον εἶναι τοῦτο;» —«Τὸ Μουσεῖον». —«Ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ Γεωργίου ἢ τοῦ Ὁθωνος;» —«Τὸ ἐκτίσεν ὁ Κ. Βερναρδάκης» περὶ αὐτοῦ ἐφρόντισαν βασιλεὺς καὶ κυβέρνησις ὅσον ἐγὼ καὶ ὑμεῖς.

Μετὰ δέκα λεπτά αἱ αὐταὶ ἐπαναλαμβάνονται ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις.

—«Τοῦτο τὸ κτίριον εἶναι ἡ Ἀκαδημία, ἐκεῖνο δὲ τὸ Ἀστεροσκοπεῖον» ἐκτίσθησαν δὲ καὶ δικτατοῦνται ὑπὸ τοῦ Σίνα.

—«Φαίνεται ὅτι ἐνταῦθα οἱ ἰδιῶται ἐκτελοῦσι τὰ καθήκοντα τῆς κυβερνήσεως».

—«Οὐχὶ πάντοτε οἱ ἰδιῶται ἴδουσι τὸ ἥμετερον πανεπιστήμιον, ἐὰν μὴ τὸ ἀριστον, βεβαίως τὸ κάλλιστον τῶν εὐρωπαϊκῶν. Ἐκτίσθη καὶ συντηρεῖται δι' ἐράνων ἐθνικῶν».

—«Εἰς τίνας δὲ τάξεις ἀνήκουσιν οἱ γεννησιώδωροι οὗτοι Ναβῶβ;»

—«Εἰς ἀπάσας» πέρυσιν ἐτελεύτησε κρεωπώλης, καταλιπὼν 100,000 φρ. τῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ 250,000 εἰς τὸν ἐθνικὸν στόλον».

—«Εἰς κρεωπώλης;»

—«Διατί εἰς κρεωπώλης ὀλιγώτερον ἢ ἄλλος;» Ἐπὶ τῇ ἀπαντήσῃ ταύτῃ ἠρυθρίασα ἡ δημοσία ἀνατροφή ἐμπνέει ἡμῖν πολλῶν πλείονας προλήψεις παρὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι ἀνατροφήν. Ἐδειξέ μοι ἔπειτα παρθεναγωγεῖα, ὄργανοτροφεῖα, ἱερατικὰς σχολὰς καὶ ἄλλα κοινωφελέστατα καθιδρύματα ἀνεγνησμένα ὑπὸ πλουσίων ἐμπόρων, ὧν ἡ μεγαλοδωρία ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν τῆς ἀγγλικῆς ἀριστοκρατίας.

Εἰς τοιοῦτον λαὸν συγγνωσται εἶναι πολλὰ κενοδοξία καὶ μεγάλα ἀξιώσεις. Ἐλπίζουσιν ὅτι μὲ τῶν ἡμερῶν θὰ ἔλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄγνωσ ἂν θὰ πληρωθῆ ὁ πῶθος των. Ἀναντίρρητον δὲ ὑπάρχει ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι

οἱ εὐφυστάτοι καὶ οἱ μάλιστα πεπολιτισμένοι τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς ὅτι ἐδείχθησαν ἱκανοὶ νὰ καταρτίσωσι πολιτεῖαν ὅτι κατὰ τὴν πληθὺν ἐν τῷ θρωμανικῷ κράτει ἐρχονται ἀμέσως μετὰ τοῦ Ὁσμανίδας ἢ καὶ ὑπερέχουσιν αὐτῶν, καὶ ὅτι ἐν τῇ παλαιᾷ διαχειρίσει τῆς τουρκικῆς ὑπηρεσίας προσεκλήσαντο σπουδαιότητα καταπληκτικὴν. Ὁ ἰατρός τοῦ Σουλτάνου, ὁ γραμματεὺς τοῦ βεζύρου, ὁ προϊστάμενος τῆς λογοκρισίας, ὁ διευθυντὴς τῆς αυτοκρατορικῆς τραπεζῆς, ὁ πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου εἶναι πάντες Ἕλληνες. Ἐν παντὶ ὑπουργεῖῳ Ἕλληνες κατέχουσι θέσεις, ἐὰν μὴ λαμπράς, ὅπως δὴ ποτε ἰσχυροτάτας λαλοῦσι γαλλιστὶ ὡς γάλλοι, τουρκιστὶ ὡς τούρκοι, εἶναι ὅμως καὶ διαμένουσιν Ἕλληνες, εἰ καὶ φαίνονται τουρκοφιλοῖ. Ὁ φιλοτουρκισμὸς των εἶναι μέχρι τινὸς σπουδαῖος, διότι οἱ ἐχθροὶ τῶν ἡμετέρων ἐχθρῶν γίνονται φίλοι ἡμῖν εἰλικρινεῖς. Οὐδεὶς λαὸς ἔχει σπουδαιότερους λόγους νὰ μισήσῃ τὴν Ῥωσίαν ἢ ὁ ἑλληνικὸς οἱ Ῥῶσοι προσέβαλον τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ὑπερηφάνειαν, τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις του καὶ τὰ πολιτικὰ συμφέροντά του. Ὅτι δὲν συμφέρει τοῖς Ῥῶσοις νὰ ὑποστηρίξωσι τοὺς Ἕλληνας, τοῦτο ἐδήλωσε πρὸ πολλοῦ καὶ ὁ Νικόλαος τὸ ἀσπονδὸν ὅμως καὶ τυφλὸν καὶ ἀδιάλλακτον μίσος τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Ῥῶσους ἠρέθισεν «ὁ στρατηγός». Ἐάν τις ἀντιπαρβάλῃ τὰ σκάνδαλα τοῦ ἐξόχου διπλωμάτου καὶ τὰς ἐπιτυχίας τῆς ἐνεργείας του, θὰ εὖρη ὅτι οἱ ἀσπονδότεροι τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ πρέπει νὰ χαίρωσι.

Δύο μόνον ἡμέρας διέτριψεν ὁ στρατηγὸς ἐν Ἀθήναις μακρότερον δὲν ἠδύνατο. Ἦλθεν ἐπιδεικνύμενος χαρὰν θριαμβευτοῦ, ὡς πάντοτε. Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐπεσκίψατο τὰς συνεδριάσεις τῆς βουλῆς ἠεροῦτο δὲ μετὰ προσοχῆς, ὅποτε προσελθὼν τις ἐψιθύρισε αὐτῷ εἰς τὸ οὖς ὅτι μέγα πληθὸς λαοῦ παρεσκέυαζεν ἐπίδειξιν πρὸ τοῦ ξενοδοχείου του. Παρὰ τὴν ἐξέλιξιν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀλλ' ὅποια ἀπάτη! μόλις 40 ἴσταντο πρὸ τοῦ πυλῶνος, ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ἐπὶ τῆς κλίμακος. Οἱ πτωχοὶ βούλγαροι κτίσται οὕτε ἠπίσταντο τί ἤθελον, οὕτε ἐγίνωσκον τὸν μυστακοφόρον κύριον, ὑπὲρ οὗ ἔμελλον νὰ ζητωκραυγήσωσι κατ' εἰσήγησιν Ῥούκα τινός. Ἀσυγγητὸν ἐπομένως ἐχαίρετιζον πάντα προσερχόμενον ξένον, ἄχρις οὗ ἦλθεν ὁ στρατηγὸς αὐτός. Ἀναφορὰν εὐχαριστήριον προσήνεγκαν αὐτῷ ἐπὶ τῷ ζῆλῳ, μεθ' οὗ ἠγόρευσε ἐν τῇ συνεντεύξει ὑπὲρ τοῦ σλαβισμού ἄλλ' ἅμα ταῦτα ἐγένοντο γνωστὰ, συνηθροίσθη ὁ ἐνθάδε μακεδονικὸς σύλλογος καὶ πνυθῆμως διεμαρτύρητο ὅτι οὕτε τὸν στρατηγὸν ἀνεγνώριζεν, οὕτε τὴν ὑπεράσπισίν του, οὕτε τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ. Πόσον ἀχάριστος εἶναι ὁ κόσμος οὗτος! Ἦρξαντο ἔπειτα αἱ ἐπισκέψεις τὰ ἐπίσημα πρόσωπα

ἤρχοντο καὶ ἀπῆρχοντο ἰδιῶται ὅμως δὲν ἐφαινότο. Τὸ βασιλικὸν ζεῦγος ἐδέξατο τὸν πρεσβευτὴν καὶ τὴν σύζυγόν του μετὰ τῆς πρεπούσης τιμῆς ὅτε ὅμως τῇ ἐπαύριον ἐξέφρασεν ὁ στρατηγὸς ἐπιθυμίαν νὰ ἀπέλθῃ, ὁ βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τὸν κρατήσῃ. Οὐχὶ μᾶλλον ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς ἔτυχεν ὁ Σαλισβουρὺ συμπαθεῖαν τὸν ἀντίον ζωηρὰν ἐπεδείκνυντο τὰ πληθὴ ὁσάκις ἐνερχνίζετο ὁ σὶρ Ἑλλιστ. Πολιτικοὶ, ἐμποροὶ, δημοσιογράφοι, ἀξιωματικοὶ, πάντες ἐσπευσαν νὰ καταλίπωσιν αὐτῷ τὰ ἐπισκεπτήριά των. Ὅπου παρήρηγετο, ἐζητωκραυγέτο ὅπου παρήλαυνε, οἱ ἄνθρωποι ἀπεκαλύπτοντο τὴν κεφαλὴν, ὡσανεὶ παρήλαυνε θριαμβικῶς βασιλεὺς.

Αἴφνης ἡ τῶν ὑψηλῶν προσώπων ἐπίσκεψις ἐλησμονήθη, οἱ δὲ «ρεῖα ζῶντες» Ἀθηναῖοι ἔλαβον συγχρόνως δύο δίκας. Ὁ ἐπὶ τῆς παιδείας ὑπουργὸς διεδίδασκε πρὸ ἐτῶν εἰς τινα φίλον ἐπιστολάς, ἐν αἷς ἐλάλει περὶ τοῦ Βασιλέως οὐχὶ εὐλαβῶς. Ἐπῆλθεν ἡ δίκη τοῦ Κουμζουόδη, πράκτορος τῆς σερβικῆς (:) κυβερνήσεως, ὅστις κατηγορεῖται τὸν γραμματεῖα τοῦ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργεῖου Ζηνόπουλον ὅτι εἶχε λάβει παρὰ τοῦ μυστικοῦ πράκτορος, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ σερβοτουρκικοῦ πολέμου, 100,000 φρ. ὅπως διενεργήσῃ ἐπανάστασιν ἐν Ἠπειρῷ ἀλλ' οὕτε ἐπανάστασις, οὕτε χρήματα πλέον ἐφάνησαν. Ὅτι ἡ σερβικὴ κυβέρνησις ἐνήργησε πολὺ κατ' ἀρχάς, εἶναι βέβαιον ἀλλ' ὁ πρωθυπουργὸς Κουμουνδούρας, ὃν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἠρώτησα, εἰπέ μοι τάδε: «Ὅτε ὁ Μίλαν εἶπεν ἐν τῇ προκηρῆσει του ὅτι θὰ συνηνοῦντο αὐτῷ οἱ Ἕλληνες, εἶχεν ἐν χερσὶ ρητὴν δῆλωσιν, ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ πράξωσι τὸ ἀντίστροφον καὶ παντὶ τρόπῳ θὰ μείνωσιν ἡσυχοί».

Πρὸς τὸν ἐκδότῃν τοῦ Messenger d'Athènes εἶχον εἰπεῖ ὅτι περιχαρὴς θὰ ἐγνώριζον τοὺς ἐνθάδε πολιτικούς. «Ἐὰν μέντε μακρότερον, ἐμπορεῖτε νὰ παραστήτε ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ὅστις φέρεται πρὸς τοὺς ξένους λίαν ἀβρόφρων ἀλλ' ἐπειδὴ θὰ διατρίψετε δύο ἡμέρας μόνον, ἐμπορῶ νὰ σὰς συστήσω τῷ πρωθυπουργῷ καὶ τῷ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργῷ». Καὶ οὕτως συνέβη δύο ὥρας μετὰ τὴν ἀφίξίν μου. Ὁ Κ. Κουμουνδούρος πειράεται νὰ φανῇ «bon homme» ἐκάθιστο φορῶν χρυσοκέντητον σκουφρον ἐπὶ τῆς πολιτικῆς κεφαλῆς, παίξων τὸ κομπολόγιον αἱ λεπτόταται φράσεις του ἤλεγγον δολαφρονέστατον πολιτικόν. Ὁ Κοντόσταυλος ἔχει μέγα ἀνάστημα, φαλακρὰν κεφαλὴν, ἐξυρμημένον τὸν πώγωνα εἶναι κομψὸς τὸν τρόπον, περισκεμμένος τὴν φράσιν, θωπευτικὸς τὸ ὄφος, ἄλλος Βάϋστ. Ἐδειξεν ἡμῖν τὰ ἀρτίως διὰ τοῦ ταχυδρομείου ἀφικάμενα βιβλία, ὧν τὸ πρῶτον ἦτο γερμανικὸν «Βελγικαὶ Μελέται», τὸ δεύτερον ὡσαύτως «Πολιτικὴ» τοῦ Βλουόνσλη. Ἰδὼν ἐμὲ ἀναδιφῶντα

τὰ βιβλία ἠρώτησε: «Λαλεῖτε γερμανιστὶ;» — «Ὀλίγον, ἐξοχώτατε». Ἐκτοτε δὲ ἐλάλει γερμανιστὶ οὐχ ἤττον κομψῶς ἢ πρότερον γαλλιστὶ ἐντόνως δὲ διεμαρτύρητο κατὰ τῶν ἀποδομένων τῇ Ἑλλάδι φιλοδοξῶν πολιτικῶν σχεδίων.

— «Καὶ ὅμως, ἐξοχώτατε, οἱ τὴν Ἑλλάδα ἐπιστάμενοι διατείνονται ὅτι αἱ φιλοδοξίαι τῆς νεκρᾶς Ἑλλάδος χωροῦσι τοσοῦτον, ὥστε μόλις πρὸ τοῦ Βυζαντίου δύνανται νὰ στῶσι».

— «Φιλοδοξίαι; Ὑπάρχει χώρα ἄνευ φιλοδοξίας; Ἄλλ' ἡμεῖς ἐπιστάμεθα νὰ ἀναμετρωμέν τὰς ἡμετέρας δυνάμεις γινώσκωμεν δὲ πόσον ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ προχωρήσωμεν».

— «Τὰ νομοσχέδια, αἱ προφανεῖς ἐξοπλίσεις, τὸ τελευταῖον δάνειον πείθουσι τὴν Εὐρώπην, ὅτι ἡ Ἑλλάς κλίνει νὰ ἐκτελέσῃ τὰ φιλοδοξῶν σχέδια τῆς ἡτε δι' εἰρήνης ἡτε διὰ πολέμου. Σήμερον ἀνέγνω ἐν τῇ «Ἐφημ. τῆς Κολωνίας» ἐπιστολὴν πρὸς τὴν «Πολιτ. Ἀνταπ.», καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς ἀπήτησε παρὰ τῆς Πύλης Ἠπειρον, Θεσσαλίαν, Κρήτην, Ψαρά, Σάμον καὶ Χίον».

Γελῶν ὁ ὑπουργὸς ἀπεκρίνατο: — «Ἡμεῖς οὐδὲν ἀπητήσαμεν ἑαυμάζω πῶς ὁ κατάλογος τῶν αἰτήσεων δὲν ἐγίνε μακρότερος. Ἡμεῖς ἀξιούμεν νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ σύνταγμα ἐξ ἴσου εἰς πάσας τὰς ἐν Τουρκίᾳ φυλάς νὰ μὴ λάβωσιν οἱ Σλάβοι προνόμια ἐπιβλαβῆ εἰς τοὺς Ἕλληνας, νὰ μείνωσι δὲ ἀλώθητα ὅσα νῦν οἱ ἡμέτεροι δμοφυλοὶ κέκτηνται προνόμια. Ἐὰν διετρίβετε παρ' ἡμῖν μακρότερον, θὰ ἐπειθεσθε, ὅτι, ἐὰν ὅπου δὴ ποθὶ τῆς Ἀνατολῆς παρακινηθῶσιν οἱ Ἕλληνες εἰς ἐπανάστασιν, οὕτε ἡμεῖς, οὕτε ἄλλη ἐν Ἀθήναις κυβέρνησις δύναται νὰ μείνῃ ἀπλοῦς θεατῆς. Οἱ Ἕλληνες, ἐφ' ὅσον εἶναι κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων, ἔχουσι πολλῶ ἰσχυροτέραν τῆς συναφείας τὴν συνείδησιν παρ' ὅσον φαντάζονται οἱ ξένοι. Σήμερον οὐδεὶς γινώσκει τί τέξεται ἡ ἐπιούσα. Ἴδου τὴν Ἀγγλίαν ἴδου τὴν ἡμετέραν πατρίδα οὐδεὶς ἐμπορεῖ νὰ εἴπῃ τί προσεχῶς θὰ ἀποφασίσωσιν αἱ οὐδαμόθεν ἀπειλούμεναι μεγάλαὶ δυνάμεις εἶναι ἀρά γε πρόπον νὰ μείνῃ ἀπαράσκευος ἡ πατρίς ἡμῶν ἀπέναντι τοιαύτης ἀβεβαιότητος; Ἄλλ' ἐπαναλαμβάνω, γινώσκωμεν καὶ ἀναμετροῦμεν τὰς ἰδίας ἡμῶν δυνάμεις δὲν ἐπιδιώκωμεν κατακτήσεις αἱ λεγόμεναι ἀξιώσεις εἶναι πάσαι ψευδεῖς».

Τὸν διάλογον διέκοψεν ἡ τοῦ ὑπουργοῦ ἀνεψιᾶ, τοσοῦτον περικαλλῆς νεάνης, ὥστε διὰ μόνης τῆς καλλονῆς τῆς ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ τὸ Βυζάντιον καὶ εἰ τι ἄλλο ἠβούλετο.

Ἡ ὁμιλία ἐστράφη εἰς παντὸς εἶδους πολιτικὰ. Ἐνταῦθα ἤκουσα, ἀλλ' οὐχὶ παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ, ἰδέαν ὁπωσδήποτε μνείας ἀξίαν. Ἐν τῇ Ἀνατολῇ τρεῖς φυλαὶ εἶναι προωρισμέναι νὰ ἀναστειλωσιν τὴν πρόδον τῶν Σλάβων, ἡ τῶν Μαγυάρων, ἡ τῶν Ῥωμούνων καὶ ἡ τῶν Ἑλλήνων. Αὐτὴ ἡ θέσις καὶ ὑπαρξίς των ἐμποδίζει

τὴν ἔννοιαν τῶν Σλάβων. Ὁ ἀποβλέπων εἰς τὸν γεωγραφικὸν χάρτην πείθεται, ὅτι, ἂν συνεννοηθῶσιν αἱ τρεῖς αὐταὶ φυλαὶ, οἱ Σλάβοι δὲν θὰ ὑπερισχύωσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Ἀποστρεφόμενος τὸν σίδηρον, παρασκευάζομαι νὰ καταβῶ εἰς Πειρικίαν ἐπὶ κοινῆς ἀμάξης· εἶναι σήμερον ἡ δευτέρα τοῦ φεβρουαρίου, ἐγὼ δὲ γράφω ἔχων τὰ πρᾶθρα ἀνοικτά. Τὸ πρῶτον βλέπει εἰς τὸν βασιλικὸν κήπον, ὅστις διὰ τοῦ λαμπροῦ φοινίκας καὶ τὰς πορτοκαλέας ὑπερβαίνει τὸν ἐν Βερσαλίᾳ, περικλείεται δὲ ὡς ἐν πλασιῶν διὰ τῶν ἱερῶν ὀρέων· τὸ ἕτερον πρᾶθρον βλέπει εἰς τὴν πλατεῖαν, ἐνθα παιανίζει ἡ μουσικὴ, περιπατοῦσι δὲ, πικίζουσι, φλυαροῦσι γυναῖκες, παιδία καὶ στρατιῶται. Ἐν Εὐρώπῃ (ἔγραψεν ὁ ἡμέτερος Σέμερ) ἔχει ἐκαστὴ χώρα ἴδια χρώματα ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἔχει ἴδια χρώματα ἕκαστος ἄνθρωπος. Τοῦτο δὲν ἰσχύει πλέον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις. (Ἐπεταὶ περιγραφὴ τῆς ἐθνικῆς στολῆς) αἱ γυναῖκες δὲν εἶναι κατὰ τὴν κομψότητα ὑποδεέστεραι τῶν δεσποινῶν ἐν Περσίᾳ. Τὰ κοράσια φοροῦσι τὴν παλαιάν, πλουσίαν στολὴν, ἣτις τοσοῦτον ἀξιάζει τὴν χάριτα τοῦ προσώπου, ὥστε ἀποβάνει ἀπερίγραπτος. Αἱ Ἀθηναῖαι εἶναι ἡ καλλίστη πόλις τῆς Ἀνατολῆς· ὁ ξένος ἀπέρχεται ἰσχυροῦς, καὶ μετὰ στερεᾶς προθέσεως νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΦΕΥΡΕΤΟΥ

τῶν χαλυβδίων γραφίδων καὶ τοῦ κονδυλοφόρου.

Καθ' ἐκαστὴν μεταχειρίζομεθα πλῆθος μικρῶν καὶ ἀφανῶν ἀντικειμένων, τῶν ὁποίων δὲν ἐκτιμῶμεν ἐπαρκῶς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν χρησιμότητα, ἐνεκα τῆς μικρότητος αὐτῶν καὶ τῆς μικρᾶς τιμῆς, εἰς τὴν ὁποῖαν πωλοῦνται. Ἀναφέρομεν ἐπὶ παραδείγματος τὰ πυρεῖα, τὰ κοινῶς ὀνομαζόμενα σπέρτα· ταῦτα ἀντικαταστήσαντα τὴν χρῆσιν ὅλων τῶν λοιπῶν πυροποιῶν οὐσιῶν κίονται σήμερον κατὰ χιλιάδας, καὶ ὅμως οὐδεὶς ἀναλογίζεται τὴν μεγάλην εὐκολίαν καὶ τὴν οικονομίαν τοῦ χρόνου, τὴν ὁποῖαν ἐπήνεγκεν ἡ ἐφεύρεσις αὐτῶν. Τίς δὲ ἦτο ὁ πρῶτος εὐρετὴς τῶν πυρεῶν; Καίτοι δὲν παρήλθε πολὺς χρόνος ἀπὸ τῆς εὐρέσεως αὐτῶν, μόλις εἶναι γνωστὸν, ὅτι κατασκευάσθησαν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Στεφάνου Ρόμερ καὶ Πρέσσελ ἐν Βιέννῃ τῷ 1833, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1848 ἤρχισαν νὰ κατασκευάζωνται ἐκ μὲνης φλογόγονου, ὁμοίως πρὸς ἐκείνην τὴν ὁποῖαν σήμερον μεταχειρίζονται πρὸς κατασκευὴν αὐτῶν, καὶ ὅτι πρὸ 30 ἔτων ἐγένοντο ἀντικείμενον κοινῆς χρήσεως.

Ἄλλ' ἂς ἐλθωμεν, μνημονεύσαντες ἐπὶ παραδείγματος τὰ πυρεῖα, εἰς τὴν ἱστορίαν ἄλλης ἐ-

φευρέσεως ἢ μᾶλλον ἄλλου ἐφευρετοῦ, παρασχόντος ἡμῖν ἀντικείμενον κοινῆς χρήσεως, πρὸς τὸ ὁποῖον ἐκ παιδῶν εἰμεθα συνωκισμένοι, καὶ τὸ ὁποῖον ἀφθόνως μὲν καταναλίσκομεν, ὀλίγον δὲ διὰ τὴν καθολικὴν αὐτοῦ διάδοσιν καὶ τὴν μικρὰν τιμὴν ἐκτιμῶμεν. Τὸ ἀντικείμενον τοῦτο εἶναι τὸ κοινὸν ὄνομα, ἡ γραφίς, ἡ κοινῶς πένα (penne) μετὰ τοῦ κονδυλοφόρου ἢ γραφιδόφρου.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος αἰῶνος ἔζη ἐν Καινιγσβέρῃ, ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Πρωσσίας, πτωχὸς διδάσκαλος τῆς καλλιγραφίας, ὀνόματι Βούργερ, ὁ ὁποῖος κατείχετο ὑπὸ ἰδιοτρόπων τινῶν δοξασίων· μία δὲ τούτων ἦτο καὶ τὸ ὅτι ἡ μέθοδος τοῦ καλλιγραφεῖν, ἡ ὑπὸ τοῦ καλλιγράφου τοῦ Μεγάλου Φρεδερίκου Ἰλμαρ Κούρα εἰσπαρθεῖσα καὶ ἐν χρήσει τότε καθ' ὅλην τὴν βορείαν Γερμανίαν, εἶχεν ἀνάγκην διορθώσεως. Τοιοῦτόν τι δοξάζων ἐπενόησεν ἴδιον μέθοδον γραφῆς, τὴν ὁποῖαν καὶ ἐδίδασκεν εἰς τοὺς μαθητὰς του. Ὁταν δὲ ἡ γραφὴ τοῦ αὐτοῦ ἐγένετο γνωστὴ διὰ τῆς διδασκαλίας, ἐθεωρήθη καλλιτέρα τῆς τῶν μαθητῶν τοῦ Κούρα, τῆς συνισταμένης ἐξ ἀρθῶν καὶ χονδροειδῶν χαρακτήρων, καὶ ἐγένετο δεκτὴ εἰς τὴν πατρίδα του, μηδὲν ἄλλως ληφθεῖσας ὑπ' ὄψιν τῆς νεκρᾶς ἡλικίας τοῦ προτεινάντος. Ἄλλ' ὡς συμβαίνει πάντοτε ἐπὶ τοιοῦτων περιστάσεων, τὸ κατόρθωμα τοῦτο καὶ ἡ φήμη διήγειρε τὸν φθόνον τῶν συναδέλφων τοῦ Βούργερ καλλιγράφων, οἵτινες οὐδὲν μέτρον παρέλιπον, ἵνα βιάσασιν καὶ ταπεινώσωσι τὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν τῶν συμπολιτῶν του.

Ὁ Βούργερ ὅμως προέβη καὶ περαιτέρω· ἐσκέφθη πλὴν τῆς γραφῆς νὰ βελτιώσῃ ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον καὶ τὰ μέσα τῆς γραφῆς, πρὸ παντὸς δ' ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς γραφίδος. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους μετεχειρίζοντο γράφοντες μόνον τὰ πτερὰ τῆς χηνῆς· εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι ὁ θέλων δι' αὐτῶν νὰ γράψῃ λεπτοῦς χαρακτῆρας· πρέπει νὰ κρατῇ ἀδιακόπως εἰς χεῖρας τὸ κονδυλομαχάριον, ὅπως ἀποξέσῃ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸ ἄκρον τῆς γραφίδος, ἐνίστε δὲ καὶ ἀποκόπη ἐντελῶς καὶ κατασκευάζῃ νέαν κατωτέρω. Τοῦτο δὲ, ὡς εἰκός, ἦτο οὐ μόνον δυσάρεστον καὶ χρονοτριβές, ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ ὅλως ἰδιάζον αὐτῷ ἐλάττωμα ὅτι ἐπροκάλει πληγὰς εἰς τὸν ὄνυχά· διότι ἡ δόξα αἰχμῆ τῆς γραφίδος ἀπημυδύνετο ἐπὶ τοῦ ὄνυχος τοῦ ἀντίχειρος· τῆς ἀριστερᾶς χεῖρός, ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἀπετέμνετο καὶ διὰ τοῦ μαχαίριου· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο κατ' ἀνάγκην ἦτο λίαν κοπερόν, ἐπροκάλει εὐκόλως τραυματισμοὺς τοῦ ὄνυχος καὶ φλεγμονὰς ὀδονηράς.

Ἐφ' ὅλων λοιπῶν τούτων ἐπεχείρησεν ὁ Βούργερ νὰ φέρῃ διορθώσεις καὶ βελτιώσεις. Συνέτεινε δὲ μεγάλως καὶ τὸ ἐξῆς γεγονός. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐδίδασκεν ὁ Βούργερ καλλιγραφ-

φίαν εἰς θυγάτριον πλουσίου γέροντος ὀνόματι Ἐγγελμαν· ἐσκέφθη λοιπὸν ν' ἀνακοινώσῃ εἰς αὐτὸν τὰς σκέψεις του. Ὁ πλούσιος οὗτος Ἐγγελμαν ἦτο γέρον λίαν ἰδιότροπος τὸν χαρακτῆρα· καίτοι ἀπέζη ἐκ τῶν προσδῶν τῆς περιουσίας του, οὐδὲν ἴδιον μετερχόμενος ἐπάγγελμα, οὐχ ἦττον οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἔμενε ἀργός· ἐκ τῶν πολυαριθμῶν καὶ πλυσιδῶν αὐτοῦ ἀσγολῶν. Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, κεκλεισμένος ἐν δωματίῳ εἰργάζετο ἐπὶ τεκτονικῆς τραπέζης, ἢ ἐπὶ τόνου. Ἐκοπτεν, ἐρρίνιζεν, ἐσφουρηλάτει, κατασκευάζων μικρὰ τεχνουργήματα, λίαν ἐντέχνως, διὰ τὰ ὁποῖα πολλοὶ θὰ ἐδίδον μέγα τίμημα ἐὰν ἐπωλοῦντο· αὐτὸς ὅμως εἰργάζετο δι' ἑαυτὸν καὶ μόνον· ἔχαιρε δὲ διὰ τὰ ἔργα του καὶ διὰ τὸν οἶκόν του, ὁμοιάζοντα πρὸς μουσεῖον ἐντέχνων ἀντικειμένων.

Εἰς τὸν γέροντα λοιπὸν ἐκεῖνον ἀνεκοίνωσεν ὁ Βούργερ τὴν ἀνακάλυψίν του· συνέστατο δὲ αὐτῇ εἰς τὴν ἐκκοπήν τοῦ ὅλου καλάμου τοῦ πτεροῦ τῆς χηνῆς εἰς μικρὰ τεμάχια, τὰ ὁποῖα κατόπιν ὄξυνε καὶ ἐσχίζε δι' ἐντομῆς· οὕτως ὥστε, ὡς ἔλεγεν ὁ ἴδιος, νὰ ἔχη ἕκαστον τὸ ἴδιον ῥύγχος. Τοιοῦτοτρόπως κατασκεύασε γραφίδας ὁμοίας πρὸς τὰς σημερινὰς ἐκ χάλυθος καὶ ἐνέπλεξεν ἐπὶ στελλεοῦ ἢ κονδυλοφόρου, ὃν αὐτὸς ἐπίσης κατασκεύασε.

Τοῦτο ἦτο ἐν βῆμα πρὸς τὰ πρόσω· διότι πρὸ αὐτοῦ οὐδεὶς διανοήθη νὰ χωρίσῃ τοῦ κονδυλοφόρου τὴν γραφίδα. Ὁ Ἐγγελμαν εὐρε τὸ πρᾶγμα καλὸν, καθ' ὅσον δὲν ἔκοπτε τις μόνος τὴν γραφίδα, οὐδὲ ἀπέξυνε, ὡς πρότερον, ἀλλ' ἠδύνατο φθειρομένης τῆς μῆκος, νὰ λαμβάνῃ ἕτερον, ἐξ οὗ ἐπῆρχετο οικονομία χρόνου καὶ κόπου διὰ τὸν γραφέα, εἶπεν ὅμως ὅτι καὶ δὲν κατορθώθη μέγα τι· διότι αἱ γραφίδες ἔπρεπε πάντως νὰ κοπῶσιν ὑπὸ τινος διὰ τῆς χεῖρός· διὸ εἶπεν εἰς τὸν Βούργερ ν' ἀντικαταστήσῃ διὰ μηχανῆς τὴν διὰ τῆς χεῖρός κατατομὴν τῶν πτερῶν εἰς γραφίδας.

Ὁ Βούργερ ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὴν παρατήρησιν ταύτην τοῦ γέροντος, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ δημοσιώσῃ καὶ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐφεύρεσιν. Κατὰ τὸ 1808 λοιπὸν ἐδημοσίευσεν τὰ ἐξῆς ἐν μιᾷ τῶν ἐγχωρίων ἐφημερίδων·

«Νέα σπουδαιότατη ἐφεύρεσις. Ὁ καλλιγράφος Βούργερ μετὰ πολλοὺς κόπους κατόρθωσε νὰ ἐφεύρῃ κατασκευάσασθαι διὰ τοῦ ὁποῖου δύναται ἕκαστος νὰ γράψῃ κομψῶς, νὰ ὠφελῆται ἐκ τῆς οικονομίας, καθ' ὅσον ἐξ ἑνὸς πτεροῦ θὰ λαμβάνῃ 4-5 γραφίδας, τὰς ὁποίας θὰ ἔχη καὶ ἐτοιμῶς κεκομμένας, ἀποφεύγων τὸν κόπον καὶ τὴν χρονοτριβὴν ξύων πτερὰ, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸν μέχρι ταῦδε ζυσμὸν τῆς αἰχμῆς ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἀντίχειρος, ἐξ οὗ προκύπτουσι πολλὰ τὰ κακὰ. Τὸ κατασκευάσασθαι συνέσταται ἐκ μικροῦ κυτίου φέροντος τὰς πτε-

ρογραφίδας καὶ τὸν κονδυλοφόρον αὐτῶν, ὃν ὁ εὐρετὴς ἐβάπτισε ῥυγχογραφιδόκατοχον. Τὰ τῆς χρήσεως δὲ αὐτοῦ ἐξηγεῖ ὁ ἐφευρετὴς. Ἡ τιμὴ ὀρίζεται ἐκ τῆς ὕλης, ἐξ ἧς εἶναι κατασκευασμένος ὁ κονδυλοφόρος· ἐπειδὴ ὑπάρχουσι διαφόρων εἰδῶν κεκοσμημένοι διὰ χρυσοῦ, ἀργύρου, ὀρειχάλκου (διὰ δῶρα).»

Ὁ ἀναγνώστης παρετήρησεν ἤδη ἐκ τῆς κατὰ λέξιν μετενεχθείσης ἀγγελίας ταύτης· ὅτι ὁ Βούργερ δὲν ἦτο ποσῶς νοήμων ἔμπορος. Ἐὰν βιομήχανος τῶν ἡμερῶν μας εἶχε ν' ἀναγγεῖλῃ τοιοῦτόν τι, ἄλλην ὀνομασίαν θὰ ἐδίδεν, ἢ θὰ ἀνεζήτησε ἕτερον ὄνομα καλλίτερον ἢ ξενικῶς ἠχοῦν. Ἡ λέξις ῥυγχογραφιδόκατοχον ἔχει ἦχον πεζόν. Ἐὰν τοῦλάχιστον ὀνόμαζε τὸ κατασκευάσμα γαλλιστὶ *luyau de plume*, ἢ εὗρισκεν ὀνομασίαν τινὰ ἑλληνικὴν ἢ χαλδαϊκὴν, τὴν ὁποῖαν νὰ μὴ δύναται τις νὰ προφέρῃ χωρὶς νὰ σχίσῃ τὴν γλῶσσάν του, οἱ κάτοικοι τῆς Καινιγσβέργης θὰ ἠγόραζον αὐτό. Ἡ ὀνομασία ὅμως ῥυγχογραφιδόκατοχον ἐφάνη αὐτοῖς γελοία καὶ ἐπειδὴ οἱ φθονεροὶ συνάδελφοι τοῦ Βούργερ ἐπραττον τὸ πᾶν, ὅπως καταβιάσασιν τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν κοινὴν γνώμην, ἢ νέαν σπουδαιότατη ἐφεύρεσις ἀπέτυχε, κατασταθεῖσα γελοία.

Ὁ φιλόπονος ὅμως Βούργερ δὲν ἀπηλίπισθη ἐκ τῆς ἀποτυχίας ταύτης. Μετ' ὀλίγον ἐπενόησε μικρὰν μηχανὴν, δι' ἧς αἱ γραφίδες ἐκόπτοντο· ἔδωκε δὲ τὸ σχέδιον αὐτῆς εἰς τὸν φίλον του Ἐγγελμαν, ὁ ὁποῖος δὲν ἠσύχασε πρὶν ἢ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του. Ἡ δευτέρα ἐφεύρεσις ἀνταπεκρίνετο ἐντελῶς πρὸς τὸν σκοπὸν του· καὶ αὐτὸς ὁ Ἐγγελμαν εὐχαριστήθη διότι οὐδεὶς τοῦ λοιποῦ θὰ ἔκοπτε τὰς γραφίδας διὰ τῆς χεῖρός.

Ὁ Βούργερ ἀνήγγειλε δι' ἑτέρας ἀγγελίας τὸ μηχανήμα, συγχρόνως δὲ ἀνοήτως ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἐσκόπει νὰ κατασκευάσῃ καὶ αὐτὰς τὰς γραφίδας ἐκ μετάλλου, διότι ἐπίστευεν ὅτι εἶχεν ἤδη φθάσει φυσικῶς εἰς τὸ τέμα τῆς ἐφευρέσεως του, ἀλλ' ἐπέπρωτο πικρῶς ν' ἀπατηθῆ. Διότι πρότερον εἶχεν ἐχθροὺς μόνον τοὺς καλλιγράφους, ἤδη ὅμως προσετέθησαν καὶ οἱ γραφιδοπῶλαι, οἵτινες ἐφοβοῦντο τὴν μέλλουσαν νὰ ἐπέλθῃ ζημίαν εἰς τὸ ἐμπόριόν των, καὶ δημοσίᾳ διεκνήρυχθη ὅτι εἶναι παράφρων ὁ διατεινόμενος ὅτι δύναται νὰ κατασκευασθῶσι γραφίδες ἐκ μετάλλου· διὸ καὶ οἱ εὐφυλόγοι τῆς Καινιγσβέργης, οἱ σκώψαντες τὸ ῥυγχογραφιδόκατοχον, ἐνόμισαν ἀληθῶς, ὅτι ὁ πρότερον καθολικὴν χαίρων φήμην ὡς διδάσκαλος τῆς καλλιγραφίας, ἔπαθε τὰς φρένας. Ἐτραψάν εἰς τὴν γελοῖον τὸ πρᾶγμα· οὐδὲν δὲ χεῖρισαν ἢ νὰ καταβιασθῆ ἄνθρωπος ἢ πρᾶγμα τι μέχρι τοῦ γελοίου.

Καὶ πράγματι αἱ συνέπειαι δὲν ἐβράδυνον νὰ ἐπέλθωσιν· ὁ Βούργερ κατηνάλωσε τὴν μικρὰν

περισσίαν του πρὸς κατασκευὴν τοῦ μηχανήματος, καὶ ἐσερήθη τῶν ἄλλων αὐτοῦ πόρων, διότι ἀδιακόπως παρέλειπε τὰς παραδόσεις τῶν μαθημάτων του, περιήλθεν εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν, κατεβλήθη ὑπὸ τῆς ἀποτυχίας του, καὶ κατελήφθη ὑπὸ τοῦ χειρίστου ὅσων δύνανται νὰ ἐπέλθωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον, τῆς ἀπελπισίας. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἀπελπισία του παραδίδοτο ἐνίοτε εἰς τὴν ζυθοποιίαν καὶ κατήντησε πρόσωπον κομικόν, γνωστὸν εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν, τὸ ὁποῖον ἡ ἀξέπαινος νεολαία τῶν τριῶν μετὰ σκαπτικῆς χαρᾶς ἐκάλει διαβαῖνον «γραφιδοκάτοχον, ῥυγχογραφιδοκάτοχον».

Ἐκ τῶν γραφιδοκατόχων ὅμως τοῦ Βουργερ καὶ τῶν γραφιδοτόμων αὐτοῦ μηχανῶν βιομηχανοὶ Ἀγγλοὶ ἠγόρασαν δείγματα τινα, ἀναγνωρίσαντες καλῶς τὴν ἀξίαν τῆς ἐφευρέσεως, καὶ μετένεγκον εἰς Ἀγγλίαν, ἔνθα ἤρχισαν νὰ κατασκευάζωσι τὰ αὐτὰ ἀντικείμενα ἐν ἐργοστασίοις, πρὸς δὲ τούτοις καὶ μεταλλίνους γραφίδας κατὰ μεγάλα ποσά· ἡ δὲ βιομηχανικὴ αὐτῇ ἐπιχείρησις προώδευε καὶ ταχέως ἤνθησεν. Ἀγγλικοὶ κονδυλοφόροι ἀπεστέλλοντο εἰς Γερμανίαν καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἀγγλικὰ ἐργοστάσια ἰδίως τὰ ἐν Βιρμινγιάμῃ ἐκέρδιζαν πολλὰ ἑκατομμύρια ἐκ τοῦ μικροῦ τούτου καὶ ἀφκνοῦς, τὰ νῦν ὅμως ἀπαραιτήτου καταστάτας ἀντικειμένου τοῦ ἐμπορίου.

Τί δὲ ἀπέγεινεν ὁ Βουργερ; Ἐὰν, ὡ ἀναγκῶστα, ὁ συγγραφεὺς σοὶ διηγεῖτο μυθιστόρημά τι ἤθελεν ἐπὶ τέλους ἀνταμείψει λαμπρῶς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ πληρώσει τὸν ὄκνον καὶ φιλόπονον ἐφευρετὴν τιμῶν καὶ πλοῦτου. Ἡ πραγματικότης ὅμως οὐχὶ σπανίως ἀποκλίνει ἀπὸ τῶν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον μέτρον καὶ τὴν ποιητικὴν δικαιοσύνην ἀποδιδόμενων ἀνταμοιβῶν ἢ τιμωριῶν.

Ἐτι περὶ τὰ τέλη τοῦ 1840 ἔσατο παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ταχυδρομείου τῆς Καινιοσθένης γέρων ἐξηντλημένος, ἐμπορευόμενος χαλυβδίνους γραφίδας καὶ κονδυλοφόρους, εἰς οὗ οἱ ἐρχόμενοι εἰς τὸ ταχυδρομεῖον ἠγόραζον ἀπὸ εὐσπλαγχνίας. Ὁ γέρων ἐκεῖνος ἦτο ὁ ἐφευρετὴς τῶν πωλουμένων γραφίδων, ἐκ τῆς παραγωγῆς τῶν ὁποίων ἄλλοι μὲν ἐγένοντο ἑκατομμυριοῦχοι, αὐτὸς δὲ ἐκ τῆς μικρᾶς ἐκείνης πωλήσεως περὶ τὰ ἑσχατὰ τοῦ βίου του προσφύλαξεν ἑαυτὸν μόλις ἀπὸ τοῦ ἐκ τῆς πείνης θανάτου!

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ.)

οἱ συμπολιταὶ του τὸν ἐξαπέστειλαν εἰς τὴν ἐν Οὐασινγκτόν Γερουσίαν τῆς Συμπολιτείας. Τῷ 1872 κατὰ τὴν δευτέραν ὑποψηφιότητα τοῦ στρατηγοῦ Γράντ ἐγένετο ἀντιπρόεδρος τῆς Δημοκρατίας!

ΔΙ ΤΡΕΙΣ ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Ἐκ τῶν τοῦ Βικτωρος Οὐγκῶ.

Ἡ ποίησις ἔχει τρεῖς φάσεις, ὧν ἐκάστη ἀντιστοιχεῖ πρὸς μίαν ἐποχὴν τῆς κοινωνίας· τὴν ᾧδὴν, τὴν ἐποποιίαν καὶ τὸ δράμα. Οἱ πανάρχαιαι χρόνοι εἰσὶ λυρικοὶ, οἱ ἀρχαῖοι ἐπικοί καὶ οἱ νεώτεροι δραματικοί. Ἡ ᾧδὴ ἔχει τὴν αἰωνιότητα, ἡ ἐποποιία λαμπρύνει τὴν ἱστορίαν, τὸ δὲ δράμα ἀπεικονίζει τὸν βίον. Ὁ χαρακτήρ τῆς πρώτης ποιήσεως εἶναι ἡ ἀφέλεια, τῆς δευτέρας ἡ ἀπλότης καὶ τῆς τρίτης ἡ ἀλήθεια. Ἡ ᾧδὴ τρέφεται ἐκ τοῦ ἰδανικοῦ, ἡ ἐποποιία ἐκ τοῦ μεγάλου, τὸ δράμα ἐκ τοῦ πραγματικοῦ. Ἡ τριπλῆ αὐτῇ ποίησις τέλος ἀπορρέει ἐκ τριῶν μεγάλων πηγῶν, τῆς Βίβλου, τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Σαίξπηρ.

Τοιαῦται εἰσὶν αἱ διαφοροὶ τῆς διανοίας ἐκδηλώσεις κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Τοιαύτη ἡ τριπλῆ αὐτῆς μορφή, ἡ τῆς νεότητος, ἡ τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας καὶ ἡ τοῦ γήρατος. Εἶτε ἰδιαιτέρως ἐκάστη φιλολογίᾳ ἐξετασθῆ, εἶτε πάντων τῶν ἐθνῶν ὁμοῦ, τὸ αὐτὸ παρουσιάζουσιν ἀποτελέσματα· οἱ λυρικοὶ ποιηταὶ πρὸ τῶν ἐπικῶν καὶ οὔτοι πρὸ τῶν δραματικῶν. Ἐν Γαλλίᾳ ὁ Μαλέρβ πρὸ τοῦ Σαπελαίν, ὁ Σαπελαίν πρὸ τοῦ Κορνυλίου· ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ὁ Ὀρφοῦς πρὸ τοῦ Ὀμήρου, πρὸ τοῦ Αἰσχύλου ὁ Ὀμηροῦς ἐν τῇ Βίβλῳ ἡ Γένεσις πρὸ τῶν Βασιλειῶν, αἱ Βασιλείαι πρὸ τοῦ Ἰώβ· ἢ, ὅπως ἐν εὐρυτέρῳ κύκλῳ ἐκθέσωμεν τὴν σειρὰν ταύτην πασῶν τῶν ποιήσεων, ἡ Βίβλος πρὸ τῆς Ἰλιάδος, ἡ Ἰλιάς πρὸ τοῦ Σαίξπηρ. Ἡ κοινωνία ἀληθῶς ἔχει πρῶτον ὁ τι ὄνειροπολεῖ, εἶτα διηγεῖται ὁ τι ἐπραξε, καὶ τέλος ἀπεικονίζει ὁ τι σκέπτεται.

Κ^α Α.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΙΝΙΟΥ

Ὁ ἰκανώτατος καὶ χρηστὸς τῶν Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς (98 ἕως 117 μ. Χ.), προσηνήθη πρὸς τε τὴν ὄλην Ἑλλάδα καὶ πρὸς τὰς Ἀθήνας ἠπίως καὶ φιλανθρώπως, ὡς Πλίνιος ὁ νεώτερος, ὁ ὑπουργὸς καὶ φίλος αὐτοῦ, ἀρκούντως μαρτυρεῖ. Διεσώθη δηλ. ἡμῖν ἐπιστολὴ τις τοῦ Πλινίου, δι' ἧς οὗτος, ὡς ὑπουργὸς, δίδει ὀδηγίαν πρὸς τινα Μάξιμον, ἀποστελλόμενον ἐκτάκτως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος εἰς Ἑλλάδα, ὅπως ῥυθμίση καὶ ἐξομαλίση τὴν κατάστασιν τῶν ἐνταῦθα ἐλευθέρων πολιτειῶν, ἐξ ὧν ἦσαν

καὶ αἱ Ἀθήναι, τὰ δὲ ἐν ταῖς ὀδηγίαις ταύταις ἐπισήμως ἐκφραζόμενα αἰσθήματα τοῦ ἐπισήμου τούτου Ῥωμαίου μαρτυροῦσι τρανότατα πόσον οἱ ἀνεπτυγμένοι καὶ ἑλληνικῆς παιδείας κάτοχοι Ῥωμαῖοι ἐσέβοντο τὴν χώραν ταύτην καὶ πόσον εὐγενῶς ἔκρινον περὶ αὐτῆς. Βεβαίως δὲν ἔλλειψαν Ῥωμαῖοι ἀγροῖκοι καὶ τραχεῖς βαρβαρικώτατα μεταχειρισθέντες τὴν γεγραρὰν καὶ σεβασμίαν χώραν, ὡς ὁ καταστροφεὺς τῆς Κορίνθου καὶ βάρβαρος τῆς Ἑλλάδος δουλωτῆς Μόμμιο· οἱ πλείστοι ὅμως τῶν ἐξόχων Ῥωμαίων εὐλαβῶς πάντοτε προσηνήθησαν πρὸς τὴν πατρίδα τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν τοιούτων Ῥωμαίων ἐκφράζει κάλλιστα ἡ ἐπιστολὴ αὐτῆ τοῦ Πλινίου, ἣν, ὡς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς Ἀθήνας κατ' ἐξοχὴν ἐνδιαφέρουσιν καὶ μαρτύριον τρανὸν τῆς τῶν Ῥωμαίων μετριότητος οὖσαν, καταχωρίζομεν ἐνταῦθα ἐν μεταφράσει κατὰ τὸ πλεῖστον, τὸ τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρον μέρος αὐτῆς.

«Πλίνιος Μάξιμω χαίρειν.

Ἡ πρὸς σὲ ἀγάπη με βιάζει ἔχει νὰ σὲ διδάξω (διότι οὐδ' ἔχεις ἀνάγκην διδασκάλου), ἀλλὰ νὰ σὲ συμβουλεύσω ἵνα ὅσα καὶ αὐτὸς ἠγωνίζεις ἀναπολήσης καὶ μὴ λησμονήσης ἢ καλλίον μάθης. Ἀναλογίσθητι ὅτι πέμπουσαι εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀχαΐαν, εἰς τὴν ἄκρατον ἐκείνην καὶ ἀγνήν Ἑλλάδα, ἐν ἣ πιστεύεται ὅτι κατὰ πρῶτον ἐφευρέθησαν ὁ πολιτισμὸς, τὰ γράμματα καὶ ἡ γεωργία. Ὅτι πέμπουσαι, ὅπως διορθώσης τὴν κατάστασιν ἐλευθέρων πολιτειῶν, τουτέστι πρὸς ἀνθρώπους κατ' ἐξοχὴν ἀνθρώπους, πρὸς ἐλευθέρους κατ' ἐξοχὴν ἐλευθέρους, οἵτινες τὸ φυσικὸν δίκαιον διὰ τῆς ἀρετῆς, διὰ τῶν προτερημάτων, διὰ τῆς φιλίας, διὰ τῆς πίστεως τέλος καὶ τῆς θρησκείας διετήρησαν καὶ διέσωσαν. Σεβάσθητι τοὺς κτίτορας θεοῦς, τὰς σικὰς τῶν θεῶν. Εὐλαβεῖ τὴν ἀρχαίαν δόξαν καὶ αὐτὸ τὸ γῆρας, ὅπερ παρὰ μὲν τοῖς ἀνθρώποις εἶνε σεβαστὸν, παρὰ δὲ ταῖς πόλεσιν ἱερὸν. Τίμησον τὴν ἀρχαιότητα, τίμησον τὰ ὑπερφυῆ κατορθώματα, τίμησον καὶ τοὺς ἡμίθεους αὐτούς. Μὴ ἀφαιρέσης τι ἐκ τῆς ἀξίας τεινὸς, μὴδ' ἐκ τῆς ἐλευθερίας, μὴδ' ἐξ αὐτῆς τῆς μεγαληγορίας. Ἐχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ χώρα ἡ πέμψουσα ἡμῖν τοὺς νόμους, ἡ τις καὶ ἠττηθεῖσα δὲν παρέλαβε παρ' ἡμῶν νόμους, ἀλλ' αἰτούσιν ἡμῖν ἔδωκεν ὅτι εἰς τὰς Ἀθήνας θὰ μεταβῆς, ὅτι τὴν Λακεδαίμονα θὰ ἰδιοικήσης, ὡς ν' ἀπαίρησθαι τις καὶ τὸ ὑπολειπόμενον τῆς ἐλευθερίας ὄνομα εἶνε τραχὺ, σκληρὸν καὶ βάρβαρον. Μιμήθητι τοὺς ἰατροὺς, οἵτινες, εἰ καὶ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μὴδὲ ὅπως διαφέρουσιν ἐλεύθεροι δούλων, ὅμως ἀδρότερον καὶ εὐπροσηγορώτερον περιποιοῦνται τοὺς ἐλευθέρους. Ἀναλογίσθητι τί ἐκάστη πόλις ὑπῆρξε καὶ μὴ βλέπε τί δὲν ἠδυνήθη νὰ γείνη. Μακρὰν ἀπὸ

»σοῦ ἢ ἀλαζονεία καὶ ἡ τραχύτης καὶ δὲν φοβεῖσαι φόγον».....κτλ.

Τοσοῦτον εὐγενῶς ἐφρόνει περὶ Ἑλλάδος καὶ Ἀθηνῶν ὁ νεώτερος Πλίνιος, καὶ βεβαίως καὶ ὁ προϊστάμενος καὶ κύριος αὐτοῦ Τραϊανὸς ταῦτά εἶχε φρονήματα καὶ αἰσθήματα. Τοσαύτην ἐπιρροὴν εἶχον ἐκασκήσει πάντοτε τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ εἰς τοῦτο ἀναμφιβόλως ὀφείλεται καὶ ἡ σχετικῶς λίαν ἠπία διαδωγὴ τῆς Ῥώμης ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν καθυπόταξιν αὐτῆς.

ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Γονεῖς! πρὶν εἰσαγάγητε τοὺς υἱοὺς σας εἰς ἰδιαιτέρον τι στάδιον, σπουδάζετε καθ' ὅσον δύνασθε τὰς κλίσεις, τοὺς χαρακτῆρας, τὰ προτερήματα, τὴν ἰκανότητά των.

Πόσοι εἰς τοῦτο τὸ ἐπάγγελμα εἰσβιαζόμενοι, ἀποτυγχάνουσιν ἐντελῶς, ἐνῶ δι' ἄλλο εἰσὶ προωρισμένοι ὑπὸ τῆς φύσεως, καὶ ἐδύναντο νὰ διαπρέψωσιν ἂν ἠκολούθουν ἐκεῖνο. Στρατιωτὴν θέλει ὁ πατήρ τὸν υἱόν του, καὶ τὸν εἰσάγει εἰς τὸ στρατιωτικὸν σχολεῖον, ἀλλ' ὁ υἱὸς κάμμιαν ὄρεξιν διὰ δάφνας δὲν ἔχει, καὶ ἀποστρέφεται τὸν κρότον τῶν πυροβόλων καὶ τὴν ὄσμην τῆς πυρίτιδος ἢ τὸν θέλει νομικὸν ὁ πατήρ, καὶ ὁ υἱὸς ὑπὸ τὸν κώδικα καὶ τοὺς πανδέκτας ἔχει πάντοτε κεκρυμμένην τὴν ἀνάβασιν τοῦ Ξενοφῶντος, ἢ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ναπολέοντος ἢ τὸν θέλει ἔμπορον, ἐνῶ ἐκεῖνος οὔτε μίαν διαίρεσιν οὔτε τὴν μέθοδον τῶν τριῶν δύναται νὰ φέρῃ εἰς πέρας, ἀλλ' ἀφορᾷ εἰς δόξαν συγγραφῆς ἢ ποιητοῦ. Ὅταν οἱ πατέρες, μὴ σπουδάζοντες τῶν τέκνων τὰς κλίσεις, ἐπιφέρωσιν εἰς αὐτὰς βίαν, καὶ τὰ τέκνα των δυστυχῆ καθιστῶσι, καὶ εἰς τὴν πολιτείαν ἀνικάνους πολίτας παρασκευάζουσι.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * * Ἡ ἀνάγνωσις οὔτε ἡ καθολικὴ ἐπιστήμη εἶνε, οὔτε ἡ καθολικὴ σοφία. Ἀλλ' ὅστις συνείθισεν ν' ἀναγινώσκῃ, δύναται πάντοτε ἐφ' οἰουδήποτε ζητήματος νὰ συμβουλευεταί περὶ ἀφιλοκερδῆ καὶ εὐρυτέραν τῆς ἰδικῆς του. (Λαβουλαί).

* * * Λαλήσας μὲν πολλάκις μετενόησα, σιωπήσας δὲ οὐδέποτε. (Σιμωνίδης).

* * * Τὰ πλήθη ἔχουσιν ἀνάγκην ἡσυχίας, ἀσφαλείας καὶ ἐργασίας. (Θιέρσο).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἁ Σάμιος ἀθλητῆς.

Ἐν ἔτει 1847 οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν προσεκλήθησαν δι' εἰδοποιήσεων μεγαλοσχημῶν καὶ

ποικιλοχρόων παρά τινος γάλλου Γολιάθ, ἐλθόντος νὰ ἐπιδείξῃ τὴν Ἡράκλειον δύναμιν του ἐπὶ μισθῷ. Παρουσιασθεὶς δὲ ὡς ἀντίπαλος τοῦ Γαλάτου μικρὸς τις Σάμιος βαφεὺς, λέγει ὁ κ. Θ. Ὁρφανίδης εἰς τὸ Τίρι-Λίρι, κατενίκησε τὸν γίγαντα ἐκεῖνον, ὅστις κατησχυμένος ἀνεχώρησε λάθρα. Συνετέθη τότε παρά τινος ἀχθοφόρου, ἀχθοφορικὸν καὶ δημῶδες ἄσματιον, τὸ δὴ λεγόμενον «τοῦ Φραντσέζου τὸ τραγοῦδι.» Ταῦτα διηγεῖται εἰς τὸ Τίρι-Λίρι ἐμμέτρως ὁ κ. Ὁρφανίδης ὡς ἑξῆς:

Ἄλλ' ἀχθοφόρος στιχοουργὸς συνέθεσ' ἐν τῷ ἄμα
Ἄσματιονεῖ: ἔθρος' τοῦ, κ' ἰδοῦ το κατὰ γράμμα·

«Σάν δὲν ἤξευρες, φραντσέζε, νὰ παλαίψῃ;
»Τί' κολνοῦσες τὰ χαρτιά,
»Στὰ σωκάκια, τὰ πλατιά;»
«Σάν δὲν ἤξευρες νὰ βράσῃ; μακαρόνια,
»Τ' ἔβουες πολὺ τυρῖ;
»Τὴν κακὴ σου τὴν ψυχρὴ!»

Τὸ ἄσμα τοῦτο μανικῶς ἀντήχει κατὰ κόρον Ἐντὸς ὀδῶν καὶ πλατειῶν, ῥυθμῶν, καὶ λεωφόρων· Ἄσπις δ' ὑπερήρκεν εἰς τὸν λαὸν μεγάλως, Σαφὸς ἀνὴρ, ὡς ἔπεται, τὸ ἐξελλήνισ' ἄλλος, Προσθεὶς διὰ τὸ εὐφρων, καὶ τὸν καλλυπισμὸν του, Λέγει: τινὰς εἰς ἀξ' κ' αἰξ' ἀπὸ τὸ λεξικόν του.

«Εἰ οὐκ ἔγνωκας, ᾧ Γάλλε, τὸ παλαίειν
»Τί' ἀνήγγειλας ἡμῖν
»Τὴν ἀναιδείαν τὴν σὴν;
»Ἰαταταιάξ!
»Ἰαπαπαιάξ!
»Ὁχεσ' ἀπιῶν, ὡς βιάξ!
»Κράζων λάξ! ὀδάξ! παππάξ!·
«Εἰ οὐκ ἔγνωκας μακαρονίους χρῆσθαι
»Τί' ἂν ἔβουες τυρόν;
»Τὸν κακὸν σοὶ τὸν καιρόν.
»Ἰαταταιάξ!
»Ἰαπαπαιάξ!
»Ὁχεσ' ἀπιῶν, ὡς βιάξ!
»Κράζων λάξ! ὀδάξ! παππάξ!·

Ὁ Σάμιος βαφεὺς, ὅστις ἐθριάμβευσε ἐν Ἀθήναις πρὸ τριακονταετίας, καλεῖται Ἐπαμινώνδας Κωνσταντίνου καὶ ἐπαγγέλλεται εἰσεῖτι ἐνταῦθα τὸν βαφέα, γράφει ἡ Ἐδδοια, ἐφημερὶς τῆς Χαλκίδος, ἐξ ἧς ἀπασπῶ τὰ ἀνωτέρω.

Αἱ συζητήσεις τῆς Βουλῆς.

Αἱ συζητήσεις τῆς Βουλῆς, λέγει ὁ Ἀλφόνσος Κάρ, ὀνομάζονται ἄλλοτε μὲν πολιτικαὶ, ἄλλοτε δὲ μὴ πολιτικαί. Καὶ μὴ πολιτικὴ μὲν λέγεται ἡ συζήτησις, καθ' ἣν βασανίζονται τὰ ὑλικά, τουτέστι τὰ προχρηματικά τοῦ τόπου συμφέροντα, καθ' ἣν δηλαδὴ γίνεται λόγος περὶ γεωργίας, περὶ βιομηχανίας, περὶ εὐμερίας τῶν ἐργατῶν, περὶ ἠθικῶν τοῦ τόπου βελτιώσεων, περὶ φιλανθρωπικῶν μέτρων. Κατὰ πᾶσαν δὲ τοιαύτην συζήτησιν, οἱ βουλευταὶ ἀποχωροῦσι καὶ καπνίζουσι. Πολιτικὴ δὲ λέγεται ἡ συζήτησις, καθ' ἣν πρόκειται περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὑπουργείου, τουτέστι, καθ' ἣν οἱ τὰς δημοσίας θέσεις κατέχοντες καὶ τὰ δημοσίου χρήματα διαχειριζόμε-

νοι, μονομαχοῦσι πρὸς τοὺς ἐπιδιώκοντας τὰς δημοσίας θέσεις καὶ τῶν χρημάτων τῶν δημοσίων τὴν διαχείρισιν.—Κύρια δηλαδὴ ζητήματα εἶνε τὰ ὑπουργικά, τὰ δὲ λοιπὰ νομίζονται πάρεργα, συζητοῦσι δὲ περὶ τούτων οἱ δορυφόροι, οἱ δὲ λογάδες κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν καπνίζουσι.—Εὐτυχὴς δὲ νομίζεται σήμερον ὁ κυμαινόμενος βουλευτὴς, διότι, ἔνεκα τῆς σαλευμένης πλειονοψηφίας, ἡ προσθήκη ἢ ἡ ἀφαίρεσις καὶ μιᾶς μόνης ψήφου τροποποιεῖ τὰ πράγματα. Ὁ ὑπουργικὸς βουλευτὴς εἶνε ἐξησφαλισμένον τῶν ὑπουργῶν κτήμα, ἀλλ' ὁ βουλευτὴς ὁ κυμαινόμενος, κατὰ τὰς παραμονὰς ψηφοφορίας ἀμφισβόλου ἐκβάσεως, δισχυρίζεται ὅτι ἡ συνειδήσις του δὲν ἐφωτίσθη ἀρκούντως, λέγει δὲ παρρησιαῶς ὅτι ὀφείλει νὰ φροντίσῃ περὶ τῶν τοῦ τόπου συμφερόντων. Καὶ ἰδοῦ μικροὶ μεγάλοι ἀσχολοῦνται νὰ τὸν μεταπεισῶσι, διότι ἀπὸ τῆς ψήφου αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἴσως τὸ πᾶν. Ἐν πάσῃ δὲ τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ψήφος τοῦ κυμαινόμενου βουλευτοῦ νομίζεται τιμιωτέρα λθῶν πολυτίμων, καὶ ὡς τοιαύτη πωλεῖται καὶ ἀγοράζεται.

Ἔργασίαι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς κατὰ τὸ ἔτος 1876.

Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1876 ἐγένοντο εἰσπράξεις καὶ πληρωμαὶ δρ. 598,396,479. Ὁ μέγιστος ὄρος τοῦ ἐν τοῖς ταμείοις Μεταλλικοῦ (κατὰ Ἰανουάριον) ἦτο δρ. 17,025,146.77, τῶν τραπεζικῶν γραμματίων δὲ (κατὰ Σεπτέμβριον) 39,739,995.—Προεξοφλήθησαν 63,044 γραμμάτια καὶ συναλλαγματικαὶ δρ. 137,111,637. Αἱ χορηγήσεις ἀνῆλθον εἰς 46,819,000. Κατετέθησαν ἐντόκως καὶ ἀτόκως δρ. 19,191,000.—Καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐξεδόθησαν ἐπιταγαὶ τοῦ Κεντρ. Καταστήματος ἐπὶ τῶν ὑποκαταστημάτων καὶ τούτων ἐπ' ἀλλήλων καὶ τοῦ Κ. Καταστήματος 19,252 ἐκ δρ. 38,790,543· ἐκτὸς δὲ τοῦ κράτους 3,385 συναλλαγματικαὶ (φράγκων, λιρ. στέρ., φλωρινίων καὶ λιρ. δρωμ.) ἀξίας δρ. 6,146,253.—Καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἐξεδόθησαν τραπεζικὰ γραμμάτια ἀξίας δρ. 3,813,600. Ἡ κατάστασις αὐτῶν ἐν τέλει Δεκεμβρίου 1876 ἦτο δρ. 66,645,411, ἐξ ὧν δρ. 36,034,217 ἦσαν εἰς κυκλοφορίαν.—Ἐκ τῶν ὀφελειῶν τῆς Τραπεζῆς ἀπεδόθη μέρισμα εἰς τοὺς μετόχους: κατὰ μὲν τὴν Α' ἐξ. δρ. 115.75 ἐφ' ἑκάστην μετοχὴν, κατὰ δὲ τὴν Β' δρ. 119.55, ἧτοι ἐν ὅλῳ δρ. 235.30.

Αἱ μετοχαὶ τῆς Τραπεζῆς εἶνε 18,000, ἐξ ὧν 15,645 εἶνε ὀνομαστικαὶ καὶ 2,355 ἀνώμμοι. Ἐκ τῶν ὀνομαστικῶν ἀνήκουσιν:

ἀπὸ 1 μέχρι 5 εἰς ἄτομα 497
» 6 » 10 » 201
» 11 καὶ πλέον » 303.

Εἰς Ἀναγνωστῆς.